

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2021. évre vonatkozó területi monitoring jelentése (előzetes jelentés)

Készítette:

Dombi Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Balatonfüred-Siófok
2022

Tartalom

1. Bevezetés	5
2. Fejlesztési források kihelyezése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2021. november 8-i állása alapján	7
3. A 2021-2027 közötti uniós fejlesztési ciklus forrás-kihelyezési gyakorlata.....	18
4. Demográfiai jellemzők, társadalom	23
5. Turizmus, vendégforgalom.....	32
6. Foglalkoztatás, munkanélküliség	46
7. Közbiztonság, bűnügyi helyzet.....	58
8. Lakásállomány, lakásépítés	60
9. Civil aktivitás, intézményrendszer	62
10. Közlekedés, közlekedési fejlesztések	64
11. Összefoglalás	66

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat FAIR rendszerben rögzített operatív programok esetében pályázat nélküli települések és ezek átlagos lakosságszáma 2014-2020 között 12
2. sz. táblázat A jogszabály az operatív programok nevesítése mellett rendelkezik az irányító hatóság és a forráskihelyezés folyamatában közreműködő szervezet kijelöléséről 18

Ábrajegyzék

1. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000–2020) 24
2. sz. ábra Születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2020) 25
3. sz. ábra. Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2020) 27
4. sz. ábra A 14 év alatti népesség és a 60 év feletti népesség függőségi rátája a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2020) 28
5. sz. ábra Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2020) 29
6. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik ezer lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2019) 31
7. sz. ábra Belföldi és külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (2001-2021) a BKÜ területén 33
8. sz. ábra A belföldi és külföldi vendégek aránya a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyein (2001 – 2021) 34
9. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégéjszakák számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001 – 2021) 36
10. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001 – 2021) 37
11. sz. ábra. Külföldi és belföldi vendégszám és vendégéjszaka-szám havi megoszlása 2021-ben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 39
12. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek éves szintű szoba- és férőhelykapacitáskihasználtsága (%) a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2008 – 2021) 41
13. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely- és szobakapacitáskihasználtsága (%) havonta, 2020-ban és 2021-ben a BKÜ területén 43

14. sz. ábra A REVPAR (egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj) éves értékei (Ft) Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2021).....	44
15. sz. ábra A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2021).....	46
16. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000 – 2021).....	49
17. sz. ábra Relatív munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi fűcsoportbontásai szerint 2020 és 2021 során, havi szinten	50
18. sz. ábra A munkanélküliségi ráta negyedéves változása a BKÜ területén 2000 első negyedétől – 2021 utolsó negyedévéig.....	51
19. sz. ábra Relatív éves pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben 2005 és 2020 között	53
20. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ Balaton partviszonylata alapján 2013-2020 között éves, 2021 évben novemberig havi szinten	55
21. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban 2013-2020 között éves, 2021 során novemberig havi szinten	56
22. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2020 között.....	58
23. sz. ábra Épített új lakások és üdülőegységek évenkénti gyakorisága a BKÜ parti és háttértelepülésein 2010 és 2020 között.....	61

1. Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)** 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a **Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft-re (BIFÜ Nkft)** bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 db térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A **11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 db további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő** a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil aktivitás, intézményrendszer
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet-, és természetvédelem
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés, települési gazdasági erő (TGE)
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett **BFT 1/2016. (02.12.) határozatában** rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a **Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk.

A **Vidékfejlesztési Program (VP)** pályázatai külön adatbázisban kerülnek rögzítésre és feldolgozásra, amelyek állásáról az adatgazda szakhatóság engedélyezett és jóváhagyott információ közzései nyomán eddig két alkalommal, egy 2018. áprilisi és egy 2019. szeptemberi adatleválogatás metszeteiben tudunk beszámolni.

Az elmúlt években több alkalommal fogalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a Vidékfejlesztési Program pályázatainak FAIR adatrendszerben megvalósuló rögzítésére vonatkozóan. Javasatainkat a Miniszterelnökség, később az ITM illetékes főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus szakmai protokolljába nem vezette át.

Az Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat, mely a FAIR-ban monitorozható operatív programok összegei alapján 246,9 milliárd Ft, vidékfejlesztéssel együtt 263,7 milliárd Ft uniós forrást, a hazai forrásokkal együtt mintegy 365,4 milliárd Ft fejlesztési forrást dedikált a BKÜ számára.

A BFT által elrendelt munkán túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. sz. Kormányrendelet**. Ez a rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát.

Emellett a fenti rendelet kimondja, hogy a területi monitoring jelentések elkészítéséért és elfogadásáért felelős szervezetek minden év március 31-ig kötelesek lezárni és a jogszabályban meghatározott szervezeteknek eljuttatni a monitoring tanulmányt. Jelen tanulmány ennek a március 31-i határidőre készülő anyagnak az előzetes változata, mely az aktuálisan elérhető legfrissebb adatok (2020, 2021) elemzését tartalmazza. Azon indikátorok esetében ahol a jelentés elkészítése idején csak a korábban már elemzett, 2019-es adatok álltak rendelkezésünkre, az adatok és információk frissítését nem tudtuk elvégezni. Ezen indikátorok frissítését folyamatosan végezzük az adatforrásként alkalmazott központi adatbázisok feltöltésével párhuzamosan. Az előzetes jelentés aktuális, frissített adatokkal ellátott változatát 2022. március 31-én tervezzük megküldeni a jogszabályban előírt szervezeteknek, majd ezt követően a 2022. májusi Balaton Fejlesztési Tanácsülésen terjesztjük Tanács elé a végleges jelentést.

Az előzetes jelentés az alábbi témaköröket tartalmazza:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil társadalom, intézményrendszer
- Közlekedés, közlekedési fejlesztések

2. Fejlesztési források kihelyezése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2021. november 8-i állása alapján

A területi monitoring feladatok kiemelten fontos eleme az **uniós fejlesztési források kihelyezési gyakorlatának rendszeres nyomon követése**, amelyen belül a **legfrissebb eredményeket a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. A FAIR **tartalmazza a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programhoz (MAHOP)** benyújtott pályázatok adatait is, amelyek 2017 előtt még nem szerepeltek ebben a szerkezetben, **de nem tartalmazza a Vidékfejlesztési Program (VP)** forrásszerkezetét, amely a FAIR adatnomenklatúrától eltérő forma és tartalom szerint, külön adatbázisban került rögzítésre. A VP-hez benyújtott forrásigények és támogatások állásáról 2017 januárja óta két alkalommal, egy 2018. április 24-én, illetve egy 2019. szeptember 19-én adatleválogatás alapján tudtunk képet alkotni a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén zajló forrás kihelyezési gyakorlatról. A 2014-2020 közötti programozási ciklus **teljes lezárását követően** újabb, teljes körű elemzés elkészítését tervezzük, aminek érdekében **jelenleg is hatályos érvényű** adatigénnyel fordultunk az Agrárminisztérium felelős államtitkárságához. Az adott projektek kapcsán **több pályázóra vonatkozó**, például települési **konzorciumban megvalósuló** információk a részünkre átadott adatbázisokban nem szerepelnek, ezek szegmentálására nincs lehetőség. Az adott konzorciális, társulási, vagy egyéb szerződéses együttműködési megállapodások keretében megvalósuló projektek elszámolása egy bizonyos település nevesítése mentén került az adatbázisokban kódolásra.

Adatok hiányában ugyancsak nincs mód képet alkotni a Balaton térségébe allokált hazai források hasznosulásáról sem. A **hazai források felhasználásának eredménymonitorozására ugyancsak a 2014-2020 közötti programozási ciklus végével** teszünk kísérletet.

A 2014-2020 közötti tervezési időszakra vonatkozó FAIR adatbázis 2021. november elejéig **összesen 82719 db** projekt adatait tartalmazza. A legutóbbi, 207 nappal korábban, 2021. április 15. leválogatási dátummal készült elemzés óta **további 4685 db** program került rögzítésre.

Az adatrögzítés **9 operatív program** metszetében zajlik. A benyújtott pályázatok abszolút többsége, mintegy **58 %-a gazdaságfejlesztési célú**. A **területfejlesztés** programjaihoz legalább minden hatodik, a **humán erőforrás-fejlesztéshez** legalább minden nyolcadik pályázatot sorolhatjuk.

E három operatív program pályázatai **az összes pályázat mintegy 88 %-át** alkotják, ennek megfelelően a tervezési prioritások **első 10 rangsorhelyén** csupa GINOP, EFOP és TOP tervezési tengelyek állnak. A prioritásrangsort jelentős gyakoriságtöbbséggel (együtt az összes pályázat 52,6 %-a) az alábbi **gazdaságfejlesztési prioritások** vezetik:

- Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása

- Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció
- Foglalkoztatás
- Energia

A **legfontosabb három intézkedés** a kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése, a vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése, és a vállalkozások megújuló energia felhasználását és energia-hatékonyság növelését célzó fejlesztéseinek támogatása. Alintézkedés szinten a gyakornoki program pályakezdők támogatására, a megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása, illetve a hátrányos helyzetű településeken működő mikro- és kisvállalkozások fejlesztéseinek támogatása. A **programok fele egyszerűsített eljárásrend** alapján készült, döntő többségében jogosultság megállapítását követő értékeléssel, további 43 % sztenderd eljárásrendben. Kiemelt eljárásrend a programok 3,3 %-a esetében jelenik meg. A **pályázók több mint fele mikro- és kisvállalkozás**, összességében a vállalkozási szektor a pályázók mintegy 62 %-át alkotja. A költségvetési szervek, költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek, önkormányzatok részesedési aránya 22,9 %, a nonprofit szektor részesedése 15 %.

A pályázók mintegy **70 %-a öt nemzetgazdasági főágazatba** sorolható, sorrendben:

- az önkormányzati szektort is tömörítő közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás
- feldolgozóipar
- kereskedelem
- lakossági szolgáltatás szektor
- építőipar

A **pályázatok mintegy 57 %-a 2014 és 2017 között** jelent meg, a teljes időszak vonatkozásában a legfrekvenciáltabb év 2017 volt. 2017 évet követően a pályázati aktivitás a koronavírus-járvány első évének időszakáig, 2020-ig csökkent, 2020 során a 2019 évi gyakoriság több mint másfélszeresére növekedett, meghaladta a teljes időszak összes pályázatának 15 %-át. 2021 év során november elejéig mintegy 6400 új pályázat került benyújtásra, ez 2015 év óta a legalacsonyabb gyakoriságérték.

A 2014-től jelenig teljesülő program forrásigényei meghaladják a 13 805 Mrd Ft-ot, 2021. április közepe óta mintegy 610 Mrd Ft-tal növekedtek.

A forráselosztó által megítélt támogatás mintegy 10 832,5 Mrd Ft, április közepe óta további 691 Mrd Ft-a magasabb összeg, ez azt jelenti, hogy rendelkezésre álló 9 500 Mrd Ft-os kerethez képest mintegy 1 332 Mrd Ft túlvállalás, ami meghaladja az optimálisan tervezett 10 %-os túlvállalási szintet.

A kifizetett támogatás 2021. november elején 9 321,6 Mrd Ft, április óta mintegy 804,5 Mrd Ft-tal növekedett, a rendelkezésre álló kerethez képest mintegy 180 Mrd Ft-tal kevesebb.

2021. november eleji állás alapján az igényelt összköltség közel 17 121 Mrd Ft, az elfogadott összköltség 13 053 Mrd Ft, a szerződéssel lekötött összeg 10 509,6 Mrd Ft, a szerződéses összköltség 12 907,2 Mrd Ft. Közel 200 nap alatt mintegy 700-800 Mrd Ft-tal növekedtek. Mivel a tervezési kerethez képest már kevés mozgástér mutatkozik a 2014-2020 közötti,

2021-ben is zajló forráski helyezés keretében, és a túlvállalás nagyságrendje is 10 % feletti arányon pozícionálható, egyre nagyobb hangsúllyal bír a **teljes eredményesség** mutató értéke, ami a visszakövetelések nélküli, **tényleges megvalósulás alapján létrejött**összecszerúséget jelzi.

A forráselosztó által elutasított, vagy a pályázó által a támogatási döntés előtt visszavont, megszűnt projektek aránya jelen állás szerint az összes pályázaton belül 34,1 %, az elmúlt egy évben folyamatosan csökken.

A támogatott, de a támogatást követően, vagy a kifizetés ideje alatt visszavont, megszűnt projektek aránya növekszik, ezek az elmúlt egy évben 4-5 %-át alkotják az összes projektnek. A támogatott, de kifizetési fázisba nem jutott projektek száma a programozási idő végével arányban csökken, az áprilisi 5,8 %-ról november elejére 4,4 %-ra módosult. A támogatott és kifizetett, megvalósult projektek száma folyamatosan növekszik, részarányuk az áprilisi 54,3 %-ról november elejére 56,9 %-ra alakult. Ez azt jelenti, hogy legalább minden második projektkezdemenyezés, amelyet 2014-2020 közötti uniós ciklus idején nyújtottak be a pályázók, támogatást nyert, kifizetésben részesült, és meg is valósult. Ezek teljes gyakorisága 47 068 db projekt. A támogatott és kifizetett, megvalósult projektek keretében kifizetett teljes összeg 9 137,3 Mrd Ft. A visszakövetelés fősszege 184,3 Mrd Ft, ez utóbbi 1 742 db pályázatot jelent.

Jelen állás szerint a visszakövetelések nélküli kifizetésekhez képest mintegy 362,7 Mrd Ft túlvállalás nélküli összegmozgástér mutatkozik a tervezett maximális kerethez képest.

A visszakövetelések nélküli teljes eredményesség alapján a jelenlegi programozási ciklus során a **2014-2020 közötti lakosságátlag** figyelembevételével **egy lakosra jutó** kifizetett forrásértéke **Magyarországon 916 561 Ft.**

Amennyiben **az országos értéket 100 %-nak tekintjük, NUTS I szinten ennél magasabb egy lakosra jutó kifizetett forrás jellemzi a Dunántúlt, míg az országossal csaknem azonos érték Alföld és Észak nagyrégiót, ugyanakkor a támogatott és kifizetett projekteken belül a legmagasabb arány Közép-Magyarország / Budapest esetében mutatható ki (59,3 %). NUTS II szinten országos érték felett alakul Nyugat-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl értéke. NUTS III vetületben Somogy, Hajdú-Bihar, Heves, Budapest, Vas, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád egy lakosra jutó kifizetett forrásértéke magasabb az országosnál. Ebben az esetben 34,1 %-os értékkel továbbra is Pest megye az utolsó. Ezzel együtt Pest megyében is közel 60 % a projekteken belüli támogatott és kifizetett programok aránya, ami magasabb az országos értéknél.**

Abban az esetben, ha az **extrém magas** költségvetésű, de gyakoriságában alacsony volument képviselő **közlekedésfejlesztési (IKOP)** projektek kifizetésekre gyakorolt hatását **nem vesszük figyelembe**, mintegy **696 580 Ft** az egy lakosra jutó kifizetett összeg **Magyarországon**. Az elmúlt két évben **folyamatosan növekszik**. NUTS I szinten országos érték felett helyezkedik a Dunántúl, NUTS II metszetben Nyugat-Dunántúl, NUTS III

vetületben Budapest, Csongrád-Csanád, Nógrád, Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg és **Somogy megye is** annak ellenére, hogy Somogyban igen jelentős közlekedésfejlesztési projektek valósultak meg az elmúlt években. A NUTS III szint szerinti rangsort ebben az esetben is Pest megye zárja.

A 2014-2021 közötti forráskihelyezés Balaton Kiemelt Üdülőkörzeti eredményei - teljes BKÜ területi helyzetkép

A **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ)** területén **megvalósítani tervezett programok száma** 2021. november 8. állás szerint **3206 db**, 217 pályázattal bővült április közepe óta. A BKÜ pályázati aktivitása az országos gyakorisághoz képest 3,9 %, **2017. január és 2021. november közötti tíz mérés átlagában 3,84 %**, ezzel NUTS III vetületben is az utolsók között áll.

Az üdülőkörzetben megvalósítani tervezett programok pályázóinak **több mint kétharmada székhelyszerűen is az térségben üzemel, vagy itt tartózkodik**. 2014 és 2021 között alig kétszáz olyan pályázat került benyújtásra, ahol az üdülőkörzetben székhellyel rendelkező pályázó a BKÜ területén kívül tervezett megvalósítani projektet, ehhez képest több mint négyszer annyi olyan pályázó van, akinek székhelye BKÜ-n kívüli, de a Balaton körül kívánt projektet megvalósítani.

A BKÜ pályázatok mintegy **44 %-a Somogy, harmada Veszprém, 22 % a Zala megyei** területrészhöz sorolható. Az április óta eltelt időben a pályázati növekmény arányai lényegében leképezik a teljes időszak területrészek szerinti arányképleteit.

A **pályázatok 64 %-át** a Területrendezési Tv. alapján **parti és partközeli településeken** kívánták megvalósítani, a **háttérzóna részesedése közel 36 %**. A háttérzóna részesedése kis mértékben, de évek óta folyamatosan növekszik, ezzel együtt április óta a pályázati növekmény többsége továbbra is a parti és partközeli településekhez köthető.

Az üdülőkörzet 180 településéből 159 településen detektáltunk FAIR-ban rögzített operatív programok alapján pályázati aktivitást, ez mintegy **88 %-os települési lefedettséget** jelent a térségben. Az üdülőkörzet Somogy megyei települési lefedettség értéke 90 %, 63 település 70-ből, ugyanez a BKÜ Veszprém megyei területrészeről 86,1 %, 62 település 72-ből, Zala esetében 89,5 %, 34 település 38 üdülőkörzeti településből. Balatonrendes kivételével valamennyi település az üdülőkörzet háttérzóna területéhez sorolható.

1. sz. táblázat **FAIR rendszerben rögzített operatív programok esetében pályázat nélküli települések és ezek átlagos lakosságszáma 2014-2020 között**

SOMOGY		VESZPRÉM		ZALA	
Település neve	Lakosság átlag (Fő)	Település neve	Lakosság átlag (Fő)	Település neve	Lakosság átlag (Fő)
Csömend	305	Balatoncsicsó	255	Balatonmagyaród	489
Főnyed	85	Balatonrendes	155	Vindornyalak	93
Nagycsepely	397	Hegyesd	176	Vindornyaszőlős	344
Pusztaszemes	391	Hegymagas	299	Zalaújlak	107
Somogymeggyes	488	Kékkút	79		
Szegerdő	222	Kisapáti	361		
Tikos	138	Salföld	76		
		Szentjakabfa	114		
		Uzsa	325		
		Vöröstó	91		

A FAIR szerint pályázati aktivitás nélküli települések lakosságszáma 2014-2020 között **5000 fő** körül alakult, ami 1,83 %-a a BKÜ 2014-2020 közötti átlagos lakosságszámának.

FAIR rendszerben rögzített adatok alapján a BKÜ területén továbbra is **7 operatív programban** zajlik pályáztatás: **EFOP, GINOP, IKOP, KEHOP, KÖFOP, MAHOP, TOP**. A benyújtott pályázatok 61 %-a gazdaságfejlesztés, ötöde területfejlesztés témaköréhez érkezett, nyolcada humán erőforrás-fejlesztés. A környezet és energiahatékonysági, valamint a közigazgatás és közszolgáltatási pályázatok aránya 2-3 % közötti, 1 % alatti a halgazdálkodási operatív program pályázati gyakorisága, és 11 db pályázat sorolható a közlekedésfejlesztéshez.

Április közepe óta csak a **gazdaság és a területfejlesztés** programjai kapcsán mutatkozik pályázati aktivitás, több mint 90 %-os többségében a gazdaságfejlesztés területén.

A BKÜ területén, ugyanúgy, ahogy országosan a **GINOP és TOP** foglalja el a prioritások, intézkedések és alintézkedések pályázati rangsorának kitüntetett helyeit. Mikro- kis és közepes vállalkozások versenyképesség javítása, kutatás-fejlesztés, foglalkoztatás növelés, energiahatékonyság növelés alkotja a fő profilt.

A pályáztatás **zömében sztenderd, vagy értékeléssel társított egyszerűsített eljárásrend** alapján zajlik, csupán 67 db pályázat kiemelt eljárásrendű.

A **pályázók 59 %-a vállalkozás**, többségében mikro- és kisvállalkozás, mindez azonban arányában elmarad az országos 62 %-os értéktől, ezzel szemben magasabb az országosnál az **önkormányzati szektort** is tömörítő költségvetési szervek, költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek pályázati aktivitása, ami a BKÜ-ben meghaladja a 26 %-ot. A **nonprofit szektor** pályázati részaránya az országos arány közelében halad, 14-15 % közötti, a pályázó

nonprofit szervezetek, ahogyan országosan, úgy BKÜ szinten is magasabb arányban államháztartáson belüliek.

Nemzetgazdasági főágazatok szerint az üdülőkörzeten belül a pályázatok relatív többsége az önkormányzati szektorhoz sorolható; közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás kereteibe helyezhető, de az országoshoz képest szignifikáns mértékben **felülreprezentált** a **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység,** valamint az **ingatlanügyletek** tevékenységterülete is.

A BKÜ megvalósulási hellyel célzott pályázatok forrásigénye 506,7 Mrd Ft, 3,7 %-a a teljes forrásigénynek. A forráselosztó által megítélt támogatás 380,8 Mrd Ft, ami 3,5 %-a megítélt támogatásnak. A kifizetések teljes összege 453,3 Mrd Ft, ez 4,9 %-a a visszakövetelések nélküli, összes kifizetésnek.

A megítélt támogatások kifizetésekhez képest alacsonyabb összege **az IH hivatalos közlése alapján** (EUFHÁT/10554-31/2020. ITM Európai Unió Fejlesztések Koordinációjáért Felelős Helyettes Államtitkárság) elszámolás-technikai differencia. A kifizetett projektek eseteiben a szerződéssel lekötött és a szerződéses összköltség metszeteiben jelentkező kifizetési különbségek is beleszámítanak, mindez összességében jelentős mértékben a közlekedésfejlesztési projekteket érinti.

A forrásigények április közepe óta 6,7 Mrd Ft-tal, a megítélt támogatások 9,9 Mrd Ft-tal, a kifizetések 35,8 Mrd Ft-tal növekedtek a BKÜ-ben.

A pályázatok igényelt összköltsége 2021. november elején 724,4 Mrd Ft, az elfogadott összköltség 558,9 Mrd Ft, a szerződéssel lekötött összeg 367,1 Mrd Ft, a szerződéses összköltség 551,7 Mrd Ft.

Ahogyan országosan, üdülőkörzeti szinten is a **teljes eredményességmutató** a sikeresség reális irányadója. **A Balaton térségében a forráselosztó által támogatott, részben, vagy egészében kifizetett, visszakövetelési jelzés nélküli projektek száma 2021. november elején 1726 db, ez 53,8 %-a az összes BKÜ projektnek.**

Jelen állás szerint 143 támogatott BKÜ projekt várja, hogy kifizetési fázisba kerülhessen, de erre vonatkozó adatbejegyzés esetükben még nincsen, további 1337 db projekt elutasított, vagy támogatott és akár kifizetett, de a támogatást, vagy a kifizetést követően utólagosan visszavont, vagy megszűnt pályázat.

A forrástámogatás megítélését követően visszavont pályázatok megítélt támogatása együttesen 12,9 Mrd Ft, a kifizetést követően megszűnt, visszavont pályázatok száma 55 db, ami összességében 3,8 Mrd Ft-ot jelent. Ez 1,3 Mrd Ft-tal magasabb összeg, mint április közepén volt, és áprilishoz képest novemberre további 11 db pályázatot érint.

Összességében a támogatott és kifizetett, visszakövetelési összeg nélküli 1726 db projekt 449,5 Mrd Ft forráshoz jutott a BKÜ-ben 2014 és 2021 között. Ez 99,2 %-a a

visszakövetelésekkel együttes kifizetésnek, ami arányában kedvezőbb érték, mint az országos, ez utóbbi 98 %-os tényleges teljesültségen áll.

A Balaton térsége a támogatott és kifizetett, visszakövetelések nélküli, teljes eredményességgel rendelkező, megvalósult pályázatok abszolút gyakorisága vonatkozásában NUTS szintek összehasonlításai szerint gyenge státuszú térségnek számít.

A pályázatok eredményesség indexe országosan 56,9 %, míg a BKÜ-ben 53,8 %, és ezzel **utolsó helyen áll** NUTS I és NUTS II összehasonlításban is, NUTS III metszeteket tekintve gyakorlatilag Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye eredményesség arányához közelít, egy század százalékos különbséggel pozicionálódik az utolsó rangsorhelyeken.

Az eredményes pályázatok számától eltérően az egy lakosra jutó visszakövetelések nélküli, kifizetett források vonatkozásában azonban minden NUTS szint összehasonlítása szerint kiemelkedően kedvező helyzetű térség.

Az egy lakosra jutó, visszakövetelések nélküli kifizetett forrás a 2014-2020 közötti állandó népesség átlagára vetítve 1 653 468 Ft az üdülőkörzetben, ami az országos egy lakosra jutó teljes eredményesség alapján számolt kifizetési érték 180,4 %-a.

Az egy lakosra jutó visszakövetelések nélküli kifizetések BKÜ területére nézve alapvetően kedvező helyzete nem változik érdemben akkor sem, ha a **közlekedésfejlesztési projektek hatásait kikapcsoljuk** az összértékelésből. Abban az esetben, ha az **IKOP projektek kifizetéseit nem vesszük figyelembe**, az **egy lakosra jutó** kifizetett, visszakövetelések nélküli forrásösszeg a BKÜ-ben 2021. november elején **722 784 Ft, ez az országos érték 103,8 %-a**, ennél kedvezőbb értéket NUTS I szinten csak a Dunántúl, NUTS II szinten csak a Nyugat-Dunántúl, NUTS III metszetben Budapest, Csongrád-Csanád, Nógrád, Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Somogy megye produkál.

A 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt stratégiai prioritások teljesülése

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt programpontok teljesülése továbbra is akadálytalanul halad, a kormányhatározatban nevesített célok és prioritások forrásallokációs szempontból **nagyfokú túlteljesülése** zajlik.

A 1861/2016 sz. Kh-ban foglalt uniós finanszírozású prioritások FAIR-ban monitorozható, vidékfejlesztés nélküli forrásigénye 2021. november elején 466 Mrd Ft, a megítélt forrás 349,3 Mrd Ft, a kifizetett teljes összeg 328 Mrd Ft. A forrásigények növekedési összege április közepéhez képest 6,8 Mrd Ft, a megítélt támogatásoké 10 Mrd Ft, a kifizetéseké 26,6 Mrd Ft.

A monitorozható prioritásokon belül a **turisztikai fejlesztések** (GINOP-7) forrásigénye a Kormányhatározatban dedikált forrás 192,4 %-a, a megítélt forrás a dedikált összeg 158,9 %-a, a **kifizetések** pedig a 26,7 Mrd Ft dedikált forráshoz képest 31,2 Mrd Ft, ezzel **116,9 %-os** arányon állnak.

A **gazdaság és innováció** (GINOP 1-2-3-4-5-6) prioritás esetében ugyancsak **túlteljesülés** látható, a forrásigény 347,7 %-a, a támogatás 187,5 %-a, a **kifizetés 151,4 %-a** a dedikált 25,2 Mrd Ft-os keretösszegnek, közel 38,2 Mrd Ft.

A **vízminőség és biztonság** (KEHOP 1-2-4-5) prioritás esetében a forrásigény 115,6 %-a a keretösszegnek, a megítélt támogatás 109,3 %, a **kifizetések** még nem érték el a 100 %-os szintet, jelenleg **91,7 %-os** értéken állnak, 38,37 Mrd Ft keretösszeghez képest 35,2 Mrd Ft került kifizetésre.

A **közlekedésfejlesztés** (IKOP 1-2-3) prioritás 122,6 Mrd Ft dedikált forrásösszegéhez képest 149,5 Mrd Ft forrásigény jelent meg, ami 122 %-a a tervezett keretnek. A megítélt támogatás 122,6 Mrd Ft, ez teljesen lefedi a keretösszeget, a **kifizetés** azonban a technikai elszámolás különbségek miatt 139,4 Mrd Ft, ami a dedikált keret **113,7 %-a**.

A **területfejlesztés** (TOP 1-2-3-4-5-7) prioritás forrásigénye 318,9 %-a a forráskeretnek, a megítélt támogatás 214,3 %-a, a **kifizetések 197,6 %-os** teljesülési arányon állnak, a tervezett 29,76 Mrd Ft-hoz képest 58,8 Mrd Ft-ot alkotnak.

A **humán erőforrás-fejlesztés** (EFOP 1-3-4.2.1.16) prioritás forrástechnikai alultervezése kezdetektől ismert tény. A forráselosztó rugalmasságát jelzően a forrásigény 38,2 Mrd Ft, a megítélt támogatás 31,3 Mrd Ft, a kifizetés 25,2 Mrd Ft összehasonlítást alkot, ami azt jelenti, hogy a humán erőforrás-fejlesztés forrásigénye közel kilencszerese, a megítélt támogatás több mint hétszerese, a **kifizetés közel hatszorosa** a dedikált összegnek.

A FAIR-ban monitorozható 6 prioritás együttes dedikált keretösszege 246,9 Mrd Ft, amihez képest a forrásigény 188,8 %, a megítélt támogatás 141,5 %, a kifizetések 132,9 %-on állnak.

Április közepéhez képest a kifizetési növekményként megjelent 26,6 Mrd Ft 27,9 %-a, 7,4 Mrd Ft a közlekedésfejlesztéshez, 23,8 %-a, 6,3 Mrd Ft a turizmusfejlesztéshez érkezett. Mintegy 4,2-4,4 Mrd Ft kifizetett forrás került a környezet és természetvédelemhez, illetve a területfejlesztéshez, ezek külön-külön egy-egy hatodát teszik ki a növekménynek. Közel 3,3 Mrd Ft jutott gazdaságfejlesztési projektekre, ez utóbbi a növekmény nyolcadát alkotja. A humán erőforrás-fejlesztés kifizetéseinek növekedése a legszerényebb, de ez is több mint 1 Mrd Ft, ami az április és november közötti különbségérték 3,8 %-a. A 1861/2016 Kormányhatározatban foglalt prioritások teljesülését a **teljes eredményesség mutató alapján is megvizsgálva** azt látjuk, hogy a **visszakövetelések összegével csökkentett kifizetési összeg 324,2 Mrd Ft**, ami 1,6 %-kal alacsonyabb a kifizetéseknél jelzett teljes összegnél.

Teljes eredményesség alapján a kifizetések jelen állása szerint a turizmus prioritás teljesülése a dedikált kerethez képest 114,6 %, a gazdaságfejlesztésé 148,7 %, a vízminőség és biztonság esetében minimális a változás, 91,3 %. A közlekedésfejlesztésnél nincs eltérés, a területfejlesztés esetében a teljesülés aránya 189,7 %, a humán erőforrás-fejlesztés esetében 589,5 %.

A FAIR-ban monitorozható prioritások dedikált uniós keretösszegének 131,3 %-a került visszakövetelés nélkül kifizetésre. Ez azt jelenti, hogy 2021. április közepéhez képest november elejére közel 10 %-kal magasabb a teljes eredményesség alapján megállapítható teljesülési érték.

3. A 2021-2027 közötti uniós fejlesztési ciklus forrás-kihelyezési gyakorlata

Jogsabályi háttér, forráskeret, adatbázis struktúra

A Magyar Közlöny 2021. évi 91. számában kihirdetésre került a **256/2021. (V.18.) Kormányrendelet** a 2021-2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználási rendjéről. Ezt követően a **GINOP_PLUSZ** program keretében **gyorsított eljárásrendben** megjelentek az első pályázati kiírások a 2021-2027 közötti uniós fejlesztési ciklus forrásainak mielőbbi kihelyezhetősége érdekében. A 2021-2027 közötti programozási időszak során **Magyarország minden eddiginél több**, összesen mintegy 51,6 Mrd euro, 2021 első félévi forint/euro átlagárfolyamon **mintegy 18 ezer Mrd forint fejlesztési forrással számolhat**.

2. sz. táblázat A jogsabály az operatív programok nevesítése mellett rendelkezik az irányító hatóság és a forráskihelyezés folyamatában közreműködő szervezet kijelöléséről

Program		A Kormány európai uniós források felhasználásával kapcsolatos irányító hatósági feladatok ellátására kijelölt tagja által vezetett minisztérium	Közreműködő szervezet
1	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP_PLUSZ)	Miniszterelnöki Kabinetiroda	
2	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP_PLUSZ)	Emberi Erőforrások Minisztériuma	
3	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP_PLUSZ)	Agrárminisztérium	Magyar Államkincstár
4	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP_PLUSZ)	Innovációs és Technológiai Minisztérium	
5	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP_PLUSZ)	Pénzügyminisztérium	
6	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP_PLUSZ)	Miniszterelnökség	
7	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP_PLUSZ)	Pénzügyminisztérium	Magyar Államkincstár
8	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP_PLUSZ)	Innovációs és Technológiai Minisztérium	
9	Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap Plusz	Belügyminisztérium	
10	Határigazgatási és Vízügyi Politikai Eszköz Plusz	Belügyminisztérium	
11	Belső Biztonsági Alap Plusz	Belügyminisztérium	
12	Európai Unió Szolidaritási Alapja	Az Európai Unió Szolidaritási Alapjának létrehozásáról szóló, 2002. november 11-i 2012/2002/EK tanácsi rendelet 2. cikk (1) bekezdés a) pontja vonatkozásában a Belügyminisztérium, a 2. cikk (1) bekezdés b) pontja vonatkozásában az Emberi Erőforrások Minisztériuma	

Az adatok rögzítése a **korábbi fejlesztési ciklussal megegyező nomenklatúra** alapján történik, továbbra is a **Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszer (FAIR)** felépítése szerint. A 2021-2027 közötti fejlesztési ciklus első adatait **2021. november 8.** leválogatási dátummal kaptuk kézhez.

A 2021-2027 közötti forráskihelyezés első országos eredményei

Az ITM által megküldött 2021-2027 közötti fejlesztési időszakra vonatkozó FAIR adatbázis **összesen 4811** projekt adatait tartalmazza. **Kizárólag a GINOP_PLUSZ** operatív program keretében zajlott adatrögzítés.

A pályázatok egyetlen kivétellel a **Vállalkozásfejlesztés** prioritáson belül jelentek meg, döntően a Technológiaváltás és kohézió intézkedés, illetve a mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása alintézkedés keretében. Hét db GINOP_PLUSZ program Kiválósági programok és támogató szolgáltatások intézkedés Kiválósági programok és támogató szolgáltatások alintézkedéshez került benyújtásra. Egy program a Fenntartható munkaerőpiac prioritás Felnőttképzés intézkedésén belül A munkavállalók és vállalatok alkalmazkodóképességének és termelékenységének javítása a munkaerő fejlesztésén keresztül keretében jelent meg. A programok egy kivétellel egyszerűsített eljárásrend szerint kerültek értékelésre, csak a Felnőttképzés keretében benyújtott pályázat kiemelt eljárásrendű. Az adatbázisban megjelent programok 96,6 %-a 2021. július 12-én került rögzítésre, ez a beérkezési dátum a legkorábbi, a leválogatás előtti utolsó rögzítési adat 2021. november 2-án került a rendszerbe.

A pályázók fele, 50,4 %-a kisvállalkozás, több mint harmada mikrovállalkozás, minden hetedik középvállalkozás, egy esetben államháztartáson belüli nonprofit szervezet. A pályázók mintegy 90 %-ának gazdálkodási forma szerinti besorolása KFT, mintegy 6 % BT, 3 % RT, 1 % egyéb típus (KKT, egyéni vállalkozó, külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe, egyéni cég, elkülönített állami pénzalap). A benyújtott projektek 59 %-a Alföld és Észak nagyrégióhoz sorolható, a Dunántúl részesedése 30 %, Közép-Magyarország / Budapest részesedése 11 %. A pályázati gyakoriságok rangsorát Pest megye vezeti, minden tizedik pályázat Pest megyéhez sorolható, Budapest mindössze egyetlen pályázattal jelenik meg. Veszprém, Somogy és Zala megyék részesedési gyakorisága az összes pályázatból szerény, Somogy: 4,2 %, Veszprém 3,4 %, Zala 1,7 %. A legkevesebb pályázat Vas megyéből érkezett. Az egy településen megjelent projektkezdemenyezések alapvetően a megyei jogú városokhoz kapcsolhatók, a gyakoriság ranglista első egy tucat helyén csupa megyei jogú város szerepel, a települések listáját Debrecen vezeti.

A pályázatok forrásigénye 523,1 Mrd Ft. A legalacsonyabb forrásigény 10 millió Ft, a legmagasabb 70 Mrd Ft. **A benyújtott pályázatok abszolút többsége, mintegy 61 %-a, 2937 db pályázat jogosult, de IH által elutasításra került. A jogosult, IH által jóváhagyott, megítélt támogatásban részesült projektek száma 1720 db, legalább minden harmadik, 35,8 % az összes pályázaton belül.**

A jogosulatlanság miatt elutasított, vagy visszavont támogatási kérelmek aránya 1 % körüli. Az IH döntés előtti, vagy jelenleg adatbejegyzés nélküli projektek aránya minimális.

A megítélt támogatás összege 211,3 Mrd Ft, mintegy kétötöde, 40,4 %-a az igényelt összegnek. 733 db projekt részesült 2021. november elejéig kifizetésben, ez a támogatott projektek 42,6 %-a. A támogatott projektek többsége, 987 db projekt még nem jutott el a kifizetési fázisig. A kifizetett összeg országosan mintegy 100 Mrd Ft (99,8 Mrd Ft), a kifizetések 10 millió és 553 millió Ft között szóródnak. A kifizetések aránya országosan a megítélt támogatáshoz képest 47,2 %, a forrásigényhez képest 19 %.

A 2021-2027 közötti forráskihelyezés első BKÜ eredményei

A 2021. november elején készült, 2021-2027 közötti fejlesztési időszakra vonatkozó FAIR adatbázis összesen 164 db Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett projekt adatait tartalmazza. **A benyújtott projektek BKÜ területi részesedése 3,4 % az országosból.** Mivel az eddigi pályázatok 19 megye+Budapest gyakoriságainak átlagértéke 240 db, ez átlag alatti pályázati gyakoriságnak felel meg. Ezzel párhuzamban átlag alatti pályázati gyakoriság detektálható Somogy, Veszprém és Zala megyék teljes területe esetén is. **A BKÜ valamennyi projektkezdemenyezése a Vállalkozásfejlesztés prioritáshoz, ezen belül kivétel nélkül a Technológiaváltás és kohézió intézkedés A mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása** alintézkedéshez érkezett. Valamennyi BKÜ területéhez kapcsolódó projekt rögzítésére 2021. július 12-én került sor.

Minden eddigi BKÜ projekt egyszerűsített eljárásrend értékeléssel szerepel. **A projektek felét, 50,6 %-át kivállalkozás, 37,2 %-át mikrovállalkozás képviselőjében nyújtották be.** A 164 db projekt nyolcada középvállalkozásokhoz köthető. Arányaiban az országoshoz képest nagyobb a mikrovállalkozások képviselőjében indított forrásigény, a középvállalkozások alacsonyabb, míg a kisvállalkozások az országos részesedéssel arányosak. A pályázók mintegy 90 %-a KFT, a maradék 10 % közel egyenlő mértékben BT és RT, egy pályázó gazdálkodási formája KKT.

A BKÜ pályázatok mintegy 60 %-a az üdülőkörzet somogyi, közel harmada, 31,7 % a veszprémi, minden tizenharmadik, 7,9 % a zalai területéhez sorolható. A pályázatok közel háromnegyede, 121 db projekt, 73,8 %-a a területrendezési törvény alapján a BKÜ parti és partközeli településeihez tartozik, 43 projekt tervezett megvalósulási helyszíne az üdülőkörzet valamely háttérzóna települése. Az üdülőkörzet háttérzóna területéből benyújtott pályázatok több mint fele a térség somogyi részéhez köthető, több mint harmada Balaton-felvidék, Veszprém megye területén található, és csak egyetlen (Zalaapáti) pályázat kapcsolható a Zala megyei háttérzóna szegmenshez.

A BKÜ 180 településéből 54 esetében mutatkozik pályázati aktivitás, ez az üdülőkörzet településeinek **30 %-a**. A pályázati aktivitási ráta a térség Somogy megyei településein 40,3 %, a Veszprém megyei területén 27,1 %, a Zala megyei részen 15,8 %.

Települési vetület szerint a legtöbb pályázat Siófok megvalósulási hellyel került benyújtásra, ez az összes eddigi BKÜ pályázat ötödét jelenti. Siófok város Hajdúböszörmény, Jászberény és Kiskunhalas városokkal együtt a 17-ik a pályázati aktivitás települési rangsorában, megelőzve ezzel több megyei jogú várost is, mint Tatabánya, Szombathely, Nagykanizsa, Dunaújváros, vagy Salgótarján. Az összes pályázat 2,5 %-át elérő, vagy meghaladó pályázati gyakoriságot felmutató település a BKÜ-ben Siófok, Balatonfüred, Balatonlelle, Balatonfűzfő, Keszthely, Tapolca, Balatonboglár, Fonyód, Litér, Balatonfenyves, Balatonszárszó és Marcali. **A BKÜ területéhez sorolható pályázatok forrásigénye 14,6 Mrd Ft**, ez 2,7 %-a az országos forrásigénynek. A legalacsonyabb forrásigény 10,1 millió Ft, a legmagasabb 314,3 millió Ft volt.

A BKÜ területéről benyújtott pályázatok közel háromnegyedét (72,6 %) pályázati jogosultság megállapítása ellenére az IH elutasította. Ez arányában lényegesen magasabb érték, mint az országos (60,6 %). Jogosulatlanság miatt mindössze egyetlen pályázat került elutasításra.

Az üdülőkörzet területén támogatott projektek száma 44 db, ez minden negyedik projektet jelenti. Ez az országosan támogatott 1720 pályázat 2,6 %-a. **A 44 támogatott pályázat együttes megítélt támogatás összege 2,9 Mrd Ft**, ami 2,3 %-a az országosan megítélt összegnek. A megítélt támogatás minimumösszege 10,1, a maximum 314,3 millió Ft.

Kifizetésben 2021. november elejéig 10 BKÜ projekt részesült, ez az összes kifizetési fázisig eljutott projekt 1,4 %-át jelenti. **A 10 projekt együttes kifizetett összege mintegy 940 millió Ft**, ami mindössze 0,9 %-a az eddig kifizetett teljes összegnek. A legalacsonyabb kifizetés 11,5 millió Ft, a legmagasabb 209,2 millió Ft körüli összeg volt. **Az üdülőkörzeti kifizetések aránya a BKÜ-ben megítélt támogatáshoz képest 19,2 %, a forrásigényhez képest 6,4 %.** Mind a 10 kifizetésben részesült BKÜ projekt forrásigénye 100 %-át megkapta támogatásként, ami 100 %-os mértékben kifizetésre is került.

4. Demográfiai jellemzők, társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH elérhető legfrissebb, 2020. évi adatai alapján **272 662 fő**, a lakónépesség száma **263 441 fő**. A 2020. évi adatok azt jelzik, hogy kiemelt térség közel másfél évtizeden keresztül tartó népességcsökkenése megállt, ami vélhetően szoros összefüggésben a koronavírus-világjárvánnyal.

2019 és 2020 között az állandó népesség száma mintegy 1400 fővel, míg a lakónépesség száma közel 6000 fővel emelkedett meg! Az elmúlt évek monitoring jelentéseinek egyik fő üzeneteként volt megfogalmazható a térség 2008-as bővítése óta tartó egyenletes népességcsökkenés. Bár a 2008-as állandó népességszámhoz képest még mindig alacsonyabb 2300 fővel a hivatalos állandó lakcímmel a Balaton Kiemelt Térségben rendelkezők száma, a csökkenő trend megfordult. A lakónépesség tekintetében a 2019-ről 2020-ra történő változás viszont oly mértékű, hogy a térség lakónépessége meghaladja a 2008-ban regisztrált csúcspontot!

Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén **állandó lakcímmel rendelkező népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható helyben lakó népesség számát.**¹ A két mutató közötti különbség 2008 óta minden évben 10 ezer feletti, azonban ez az adat is 2020-ban jelentős változást mutat az előző évekhez képest: míg 2019-ben 13 662 főnyi volt az állandó és lakónépesség különbsége a térségben, **2020-ban ez 9221-re csökkent.** Ez az érték alacsonyabb mint a 2008-as év adata, amikor az üdülőkörzet utolsó bővítése történt. A differencia legutolsó vizsgált évben történt jelentős mérséklődése elsősorban az **lakónépesség számának érdemi emelkedésének köszönhető**, illetve annak, hogy vele szemben az állandó népesség indikátora csak szerényebb mértékben emelkedett. A népességindikátorok ilyen jellegű változása arra mutat rá, hogy a pandémiás időszakban állandó lakhelyként is, de főként tartózkodási helyként növekedett nagyon jelentősen a Balaton térségének vonzereje.

A kiemelt térségben tapasztalható szinte ugrásszerű népességszám-növekedés ugyanakkor szinte kizárólag a parti településeknek köszönhető. Az **állandó népesség számának 2020-as növekményének 85%-a, míg a lakónépesség indikátor növekményének 94,5%-a a parti településekhez köthető.** A háttértelepülési lakosságszám inkább stagnál, vagy nagyon csekély mértékben emelkedett meg 2020-ra.

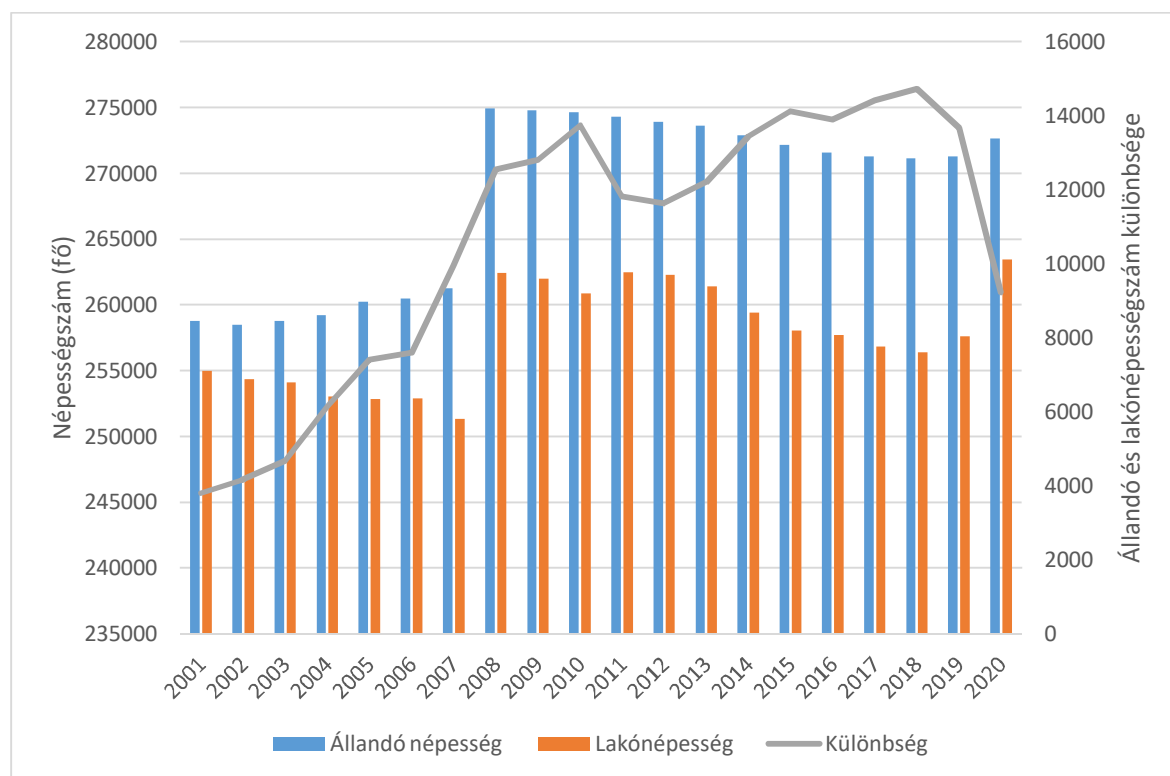
---

¹ **Állandó népesség:** Az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás, stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük az adott területen volt.

Lakónépesség: A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, akkor az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek. A hazánkban élő külföldiek akkor tartoznak bele a lakónépességbe, ha legalább 12 hónapja életvitelszerűen Magyarországon élnek, vagy szándékoznak élni.

<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/modszertan.pdf>

1. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000–2020)

Forrás: KSH-TelR adatok alapján BIFÜ Nkft

A térség **népsűrűségének** állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke **70,2 fő/km²**, mely hosszú időtávban (2000-2019) a népességfogyatkozás ütemével párhuzamosan kismértékű csökkenést mutatott, majd 2019-ben az előző évi adathoz képest stagnált. Ezzel szemben 2020-ra ez a stagnálás enyhe növekedésbe fordult értelemszerű összefüggésben a népességszám emelkedésével.

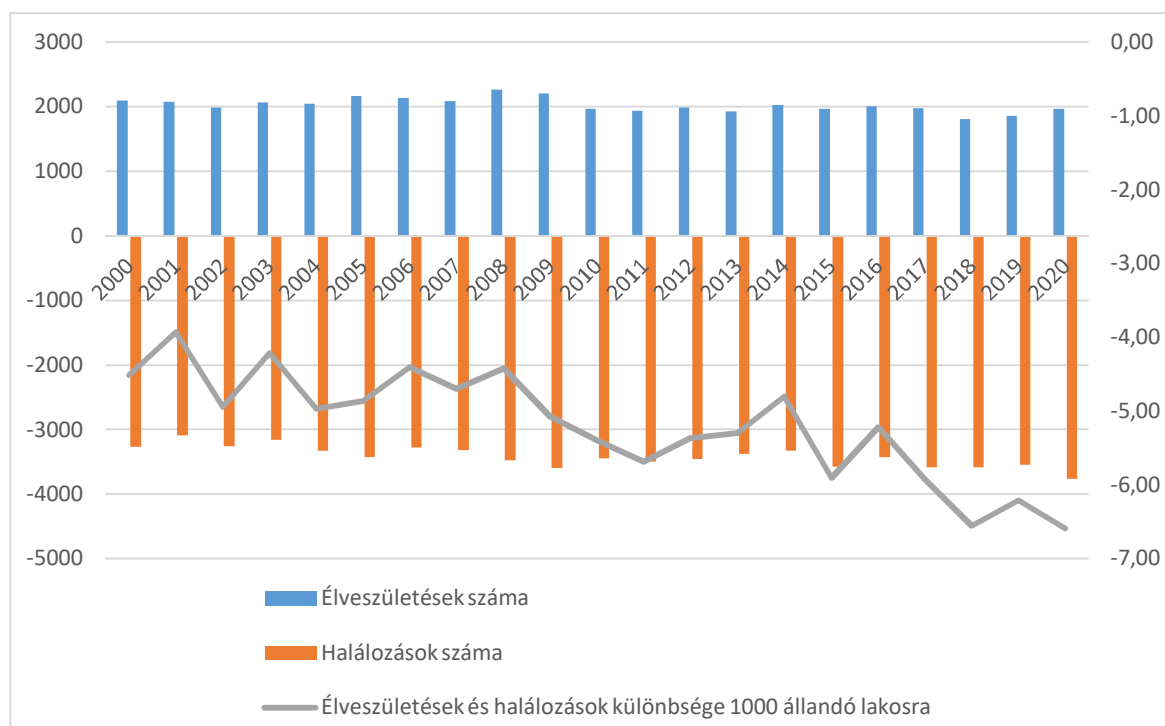
Ha nem térségi szinten, hanem települési szinten vizsgáljuk a népességszám-adatokat, a következő kép bontakozik ki előttünk. 2019 és 2020 között a BKÜ településeinek kétharmadán, 117 településen népességnövekmény rögzíthető az állandó népesség számát tekintve. A koronavírus első hullámai által terhelt 2020-as évben a legnagyobb, százalékos arányban kifejezett népességnövekedés Vöröstón, Vindornyalakon, Tikoson, Csapin és Örvényesen következett be. Vöröstón egyetlen évben 20%-os állandó népességszám növekedés rögzíthető, de Vindornyalakon is meghaladja ez az érték a 13%-ot. Nyilvánvaló, hogy ezeken a kistelepüléseken alacsony volumenű népességváltozás is jelentős arányszámnövekedést eredményez. Ha az abszolút számokat vizsgáljuk, megállapíthatjuk Balatonalmádi (200 fő), Felsőörs (138 fő), Cserszegtomaj (108 fő) könnyelhetette el a térségben a legnagyobb volumenű lakosságszám-bővülést. A 2020-as évben a legnagyobb népességvesztés arányaiban Kisberényt, Óbudavárt és Uzsát érte a térségben. Az abszolút számok vonatkozásában a pandémiás év vesztese Tapolca (-208 fő), Keszthely (-137 fő), Balatonboglár és Balatonfüred (-58 és -54 fő).

A lakónépesség vonatkozásában 20% fölötti éves népességszám-növekedés rögzíthető Vöröstón (24%), Kékkúton és Balatonszepezden (22,7 és 22,2%), Balatonmárfiafürdön (21,5%) Tagyonban és Balatonrendesen (20,5%). Az abszolút számok tekintetében kiemelkedik Siófok (629 fő) és Balatonalmádi (506 fő), de Zamárdi 255, Balatonlelle 243 és Balatonfüred 234 fős lakónépesség-növekménye is nagyon jelentős. A parti települések kiugró népességnövekménye éppen ebben az összevetésben rajzolódik ki nagyon hangsúlyosan. Ha a lakónépesség-növekmény abszolút értéke szerint csökkenő sorrendbe állítjuk a települések értékeit, az első 26 helyen parti települést találunk, az első harmincba is csupán Cserszegtomaj fér be a 27. pozícióban. A rangsor másik végén 5%-ot meghaladó mértékű lakónépesség-vesztéssel parttól távolabb eső kistelepülések találhatók. E kategóriába sorolható Lesencefalva, Lulla, Óbudavár, Torvaj, Balatonújlak. A 2020-ban lakónépesség-vesztést szenvedő települések (összesen 47) között mindössze Balatonszentgyörgy és Keszthely található a Balaton partján. A százalékos arányt tekintve a városok között Tapolca van a legkedvezőtlenebb helyzetben, mely 224 fős veszteséggel a legutolsó pozíciót foglalja el az abszolút számok tekintetében. Az utolsó előtti Keszthely 109 fős vesztesége is számottevő, annak ellenére, hogy ez arányaiban csupán 0,6%-ot tesz ki.

A Balaton térségében, ahogyan országosan is, a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A 2020-as év természetes szaporodási rátája a 2000-2020 közötti időszak legrosszabb értékét mutatja a térségben.

2.. sz. ábra Születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2020)

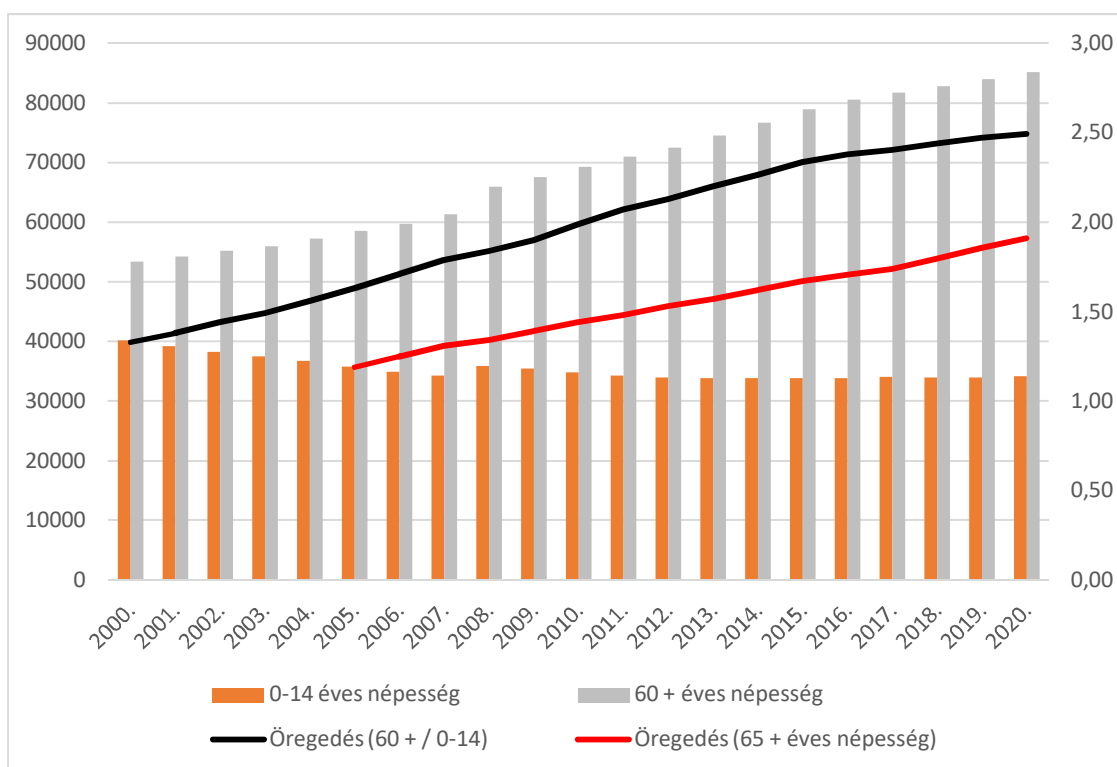
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

2018 során a **21. század addigi legmagasabb természetes fogyatkozás index értéke volt rögzíthető a térségben**, 1809 élveszületésre 3587 halálozás jutott, és az élveszületések, halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege **-6,55 ezreléken állt. 2019-ben ebben javulás mutatkozott. Az egyenleg továbbra is negatív volt, -6,21 ezrelék**, de 2019-ben 50 fővel többen születtek a 2018-as évhez képest, miközben a két év halálozási különbsége szerint 43 fővel kevesebben haltak meg. A koronavírus-járvány azonban nyomot hagy a kiemelt térség halálozási statisztikáinak alakulásán. **2020-ban (3764 fő) 220 fővel többen haltak meg a térségben, mint a megelőző öt év átlagos éves halálozási száma.** A természetes szaporodási ráta azonban mégsem csökken ennek megfelelő ütemben. Ez a növekvő halálozási szám ellen ható, 2017 óta ütemesen növekvő születési számnak köszönhető. A megelőző öt év átlagához képest 2020-ban 40 gyermekkel több született a térségben, összesen 1966.

A halálozások **drasztikus gyakoriság-különbsége** továbbra is tény. Tartós időtrend vizsgálatok alapján az üdülőkörzet Veszprém megyei alrégiójában a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességvesztés, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyereség az egyenleg mérlege.

Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével a lakosság hosszútávú és nagymértékű öregedése figyelhető meg. Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezéssel létrehozott (akkor még 164 településes) területén **2000-ben** üdülőkörzeti szinten **1,33-as** értéket jelzett az **öregedési index**. Ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez egy tartós, ám az utóbbi években némileg enyhülő dinamikájú emelkedés eredményeként **2020-ra elérte a 2,49-es** értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy minden száz 15 évesnél fiatalabb lakosra **249 60 + éves** állampolgár jut. A **65 + évesek** esetében ez a szám 191. **A BKÜ területének öregedési indexe évről évre, évtizedről évtizedre emelkedik.**

3. sz. ábra. Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2020)

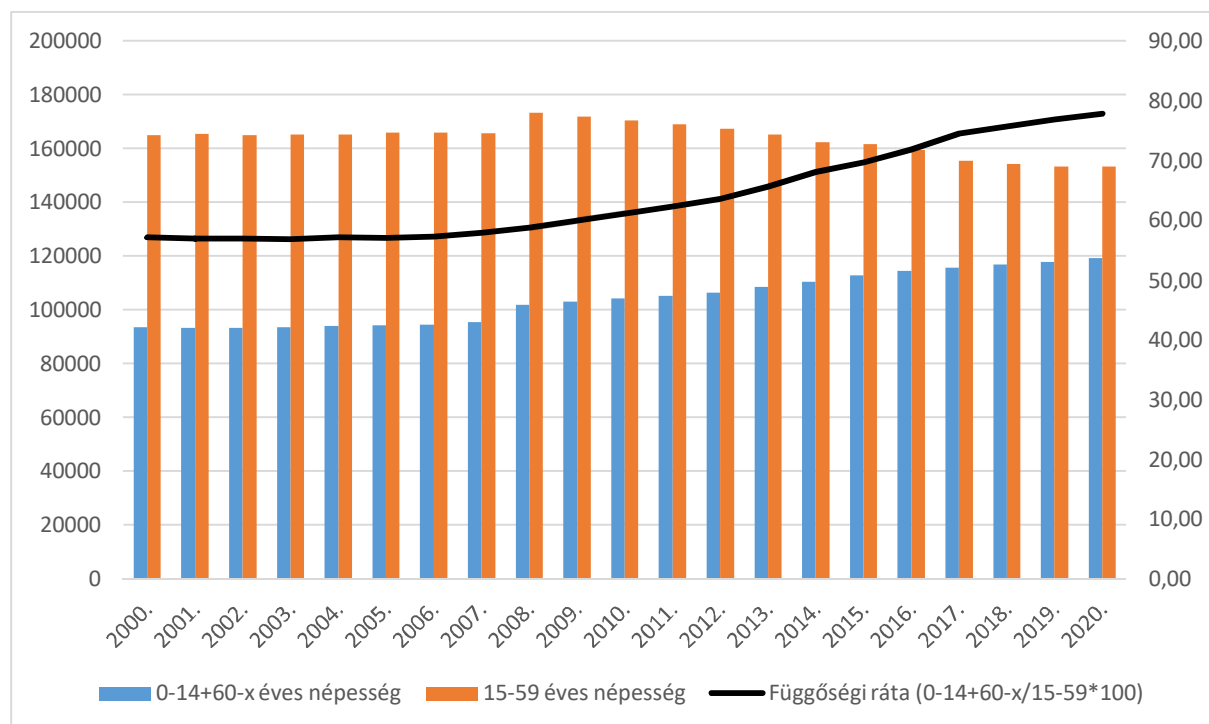
Forrás: KSH-TelR adatok alapján BIFÜ Nkft

A népesség fokozatos idősödésével párhuzamos természetes demográfiai jelenség a különböző eltartottsági/függőségi ráta értékek alakulása.² Várható hatás, hogy minél több a gazdaságilag inaktív korú (0-14 és 65 + éves), annál magasabb az életkoruk alapján az aktív korúaktól való – alapvetően gazdasági – függőségi viszonyban lévők aránya. Az **eltartott népesség függőségi rátaértéke** a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan emelkedik a térségben, 2005-ben 57,05 %, 2010-ben 61,8 %, 2015-ben 69,7 %, 2020-ban 77,77 %-os értéken állt.

² A **gyermeknépesség eltartottsági (függőségi) rátája** a 15 év alatti, gyermekkorú népességnek a jelenlegi európai standard alapján gazdaságilag aktív korúnak tekintett (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya jelzi, hogy növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek a gyermeknépesség eltartása. Az **idős népesség eltartottsági (függőségi) rátája** a 65 éves és ennél magasabb életkorú népesség gazdaságilag aktív korú (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(65-x) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya azt jelzi, növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek az időskorúak eltartása. Az **eltartott népesség közös (függőségi) rátája** a gyermek és időskorú népesség gazdaságilag aktív korú népességhez viszonyított együttes arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) + P(65-x) / P(15-64) * 100$. Mindhárom eltartottsági mutatónak a társadalmi ellátórendszerek üzemelés biztonsága, a társadalmi eltartó képesség, a gyermekellátó és a nyugdíjrendszer terhelése, működőképessége vonatkozásaiban van jelentősége. A mutatók értékeinek módszertani értelmezése: amennyiben az eltartottsági ráta értéke nullához közeli, az azt jelenti, hogy alig van eltartott népesség, ha 25 %, akkor 4 aktív korú eltartó jut egy eltartott személyre. Ha ez a mutató 50 %, két aktív korú tart el egy inaktív személyt. Ha a ráta értékre 100 %, az eltartók és az eltartottak aránya kiegyenlített, ha pedig 100 % feletti, az eltartottak száma meghaladja az eltartókat.

Forrás: https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html

4. sz. ábra A 14 év alatti népesség és a 60 év feletti népesség függőségi rátája a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2020)

Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ NKft.

Nagyon lényeges, hogy az eltartottak java részben időskorúakból áll, miközben a gyermekkorú népesség száma, ezáltal eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben, ami összességében a teljes eltartott népesség rátaindexének további, erőteljes növekedését vetíti előre.

A 2017-ben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. A népesség-előreszámítás a jelenlegi hatásokhoz vezető változatlan népesedési hatásokat a jövőben is feltételezve további jelentős népességcsökkenést, öregedést és az eltartottsági viszonyok nagymértékű romlását vetítette előre. Az eltartott időskorú népesség (gyermekkorúak nélkül) rátaindexa az előrebecslés alapján 2022-re 60 %, 2032-re 67 %, 2042-re 78 %, 2052-re 84 %, 2062-re 90 % közelébe emelkedhet.

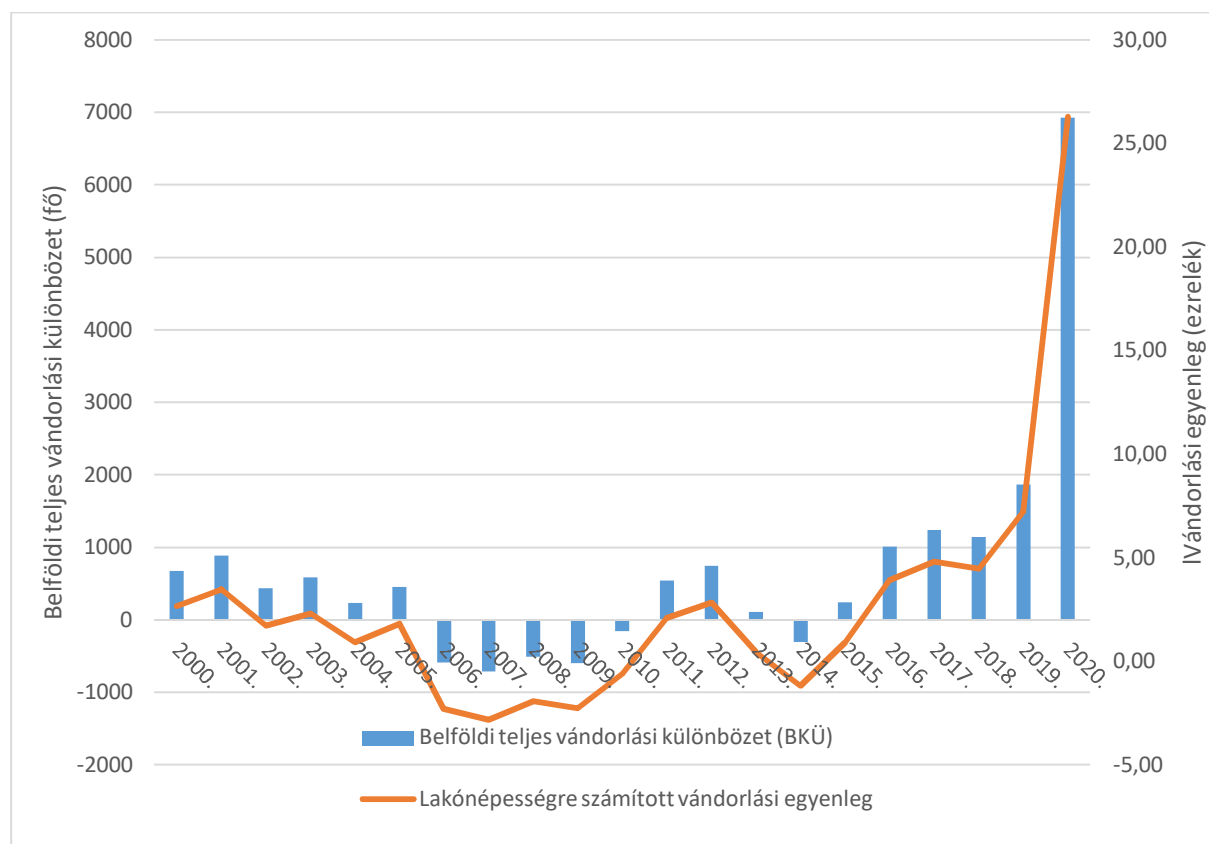
Ez utóbbi érték azt jelenti, hogy csaknem ugyanannyi gazdaságilag inaktív életkorú ember fog élni az üdülőkörzetben, mint gazdaságilag aktív korú, vagyis a teljes eltartottsági mutató gyakorlatilag már egy az egyhez alakulhat, ami nyilvánvalóan társadalom és gazdaságpolitikai vetületek szerint fenntarthatósági kérdéseket feszeget. A népességveszteség, öregedés és eltartottsági viszonyok szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedtségének tényét aláhúzza a legalább 8 általános iskolai osztályt végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzeten belül 92,8 %.

Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.

A BKÜ területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy **hosszú időtrendszen** a természetes népességfogyatkozástól várható mértékben **mégsem csökken az üdülőkörzet népessége**. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli **vándorlás összességében pozitív egyenlegével magyarázható**. A 2016 óta tartóan pozitív kiemelt térségi (lakónépességre vetített) vándorlási egyenleg soha korábban nem tapasztalt kiugró értéket vett fel 2020-ban, az első pandémiás évben.

5. sz. ábra **Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2020)**

Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A belföldi vándorlás szempontjából továbbra is kiemelten kedvezményezett térség a Balaton, azonban települési szinten erőteljes differenciák tapasztalhatók a térségben. A BKÜ

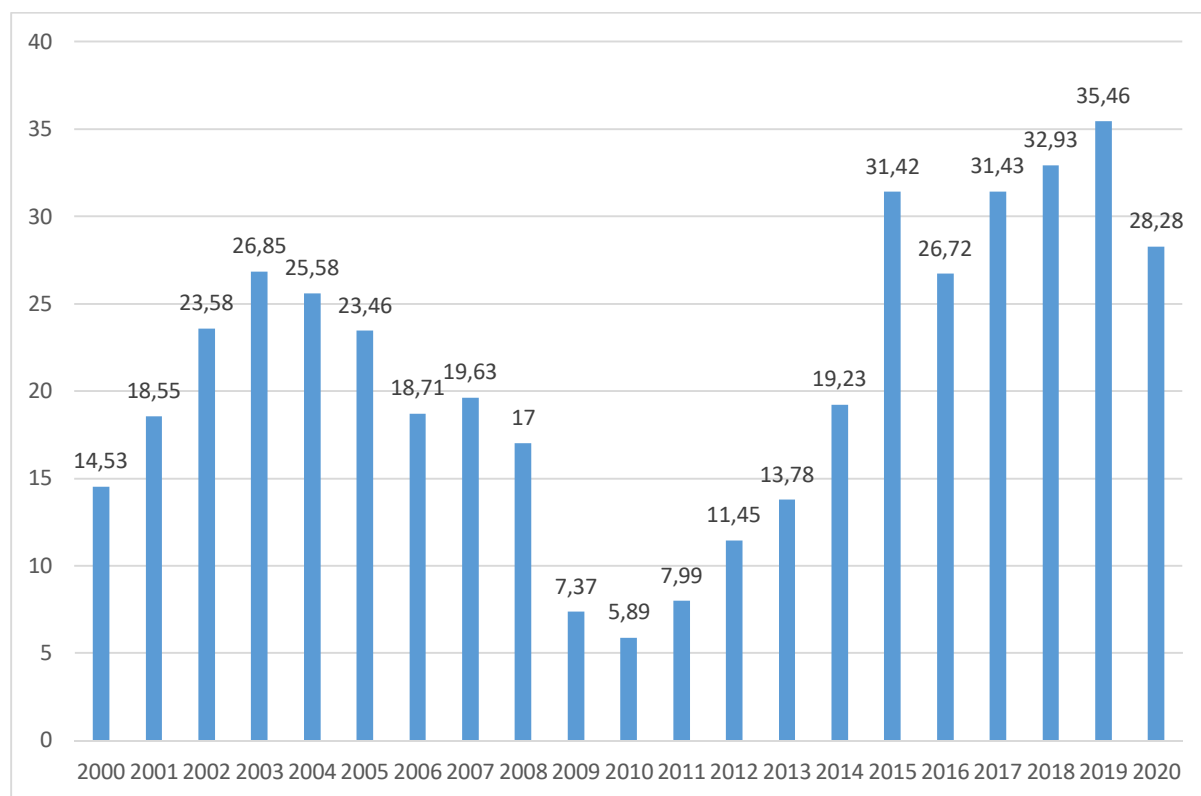
településeinek közel kétharmadának pozitív volt a vándorlási egyenlege 2020-ban. Ha a 2020-as év lakónépességre vetített vándorlási egyenlegét vizsgáljuk a legerőteljesebb beköltözési hullám Vindornyalakot (166%), Vöröstót (112%), Örvényest (76%), Kékkutat (74%), Bókaházát (63%) érintette. Közös jellemzője e településeknek, hogy mindegyikük jelentős táji, településképi értékeket felvonultató aprófalú. A népességarányosan a legnagyobb vándorlási nyereséget elkönyvelő települések felső decilisében mindössze Felsőörs, Alsóörs és Balatonederics népességszáma haladja meg az ezer főt. A rangsor negatív végpontján, alsó decilisében ugyanígy kistelepülések találhatók – egy kivétellel (Kővágóörs) még az 500 fős lélekszámot sem éri el. Azonban a fő különbség itt, hogy a legjelentősebb népességvesztéseget elszenvedő települések között nincs parti település, mindegyikük háttértelepülés. Az 55 vándorlási veszteséget elszenvedő település között is csupán négy parti település található, Balatonszentgyörgy, Keszthely, Szántód és Balatonboglár. Óbudavár, Zalaújlak, Kiserény, Uzsa és Lulla képezik az öt, népességarányosan legnagyobb migrációs veszteséget realizáló községet, azonban az abszolút számokat tekintve Tapolca, Keszthely és Lengyeltóti mérlegében rögzíthető a legnagyobb elvándorló tömeg. Érdemes megfigyelni, hogy a térségi állandó és lakónépesség 2020-as települési szintű változásai jelentős mértékben egybevágóak települési szinten a vándorlási egyenleggel.

A hosszú időtávban külső és belső **vándorlás során keletkező térségi népességnyerés** életkori összetétel szerint **inkább az idősebbek felé mutat, vagyis öregedést fokozó hatást** fejt ki. Ez **a fiatalabbak állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve**, amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére továbbra is fontosak, azok **elvándorlási hajlandóságával társult egészen a 2020 évben kibontakozó koronavírus-járványig**. A pandémia a kiemelt térség vándorlási egyenlegére rendkívül erőteljes pozitív hatást gyakorolt, azonban a népesség korszerkezetét érdemben nem változtatta meg. Tény ugyanakkor, hogy az aktív korú népesség száma és aránya csökkenésének üteme lassult, azonban az időskorú népesség számának emelkedése nem. Ez arra utal, hogy az időskorúak mellett számos aktív korú is a térségbe érkezett, azonban kérdés, hogy milyen tartós lesz a lakhatásuk, illetve szintén kérdés, hogy gazdasági aktivitásuk, társadalmi interakcióik milyen mértékben érintik közvetlenül a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet.

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben **forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása**.

Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedésnek indult. 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra.

6. sz. ábra **Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik ezer lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2019)**

Forrás: KSH-TelR adatok alapján BIFÜ Nkft

Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. 2015-re egy újabb, jelentős növekedés figyelhető meg, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 2016-ban rögzített érdemi, közel 15 százalékpontos visszaesés után 2017-ben a 2000 óta mért eddigi legmagasabb értéket rögzíthettük, ami tovább emelkedett 2018 és 2019 során is, az adott évben újonnan üzembe állított személygépkocsik száma elérte a 9600 db-ot az üdülőkörzetben, így az ezer lakosra jutó index értéke meghaladta a 35 db-ot. **2020-ban** azonban – nyilvánvalóan a világjárvány okozta gazdasági hatásokkal összefüggésben – erőteljes **visszaesés tapasztalható**. A 2020-as adat nagyjából a 2016-os szintre esett vissza, ami azonban még így is jóval kedvezőbb érték, mint a 2008-at követő válságos évek értékei. A térségben összesen 7450 személygépkocsit helyeztek forgalomba. Kérdés ugyanakkor, hogy a 2021-es pandémiától – és az autópálya értékláncainak szakadozásaitól - szintén terhelt évben a pozitív folyamatok törése tovább folytatódik, vagy e vonatkozásban a korábbi tendenciák indulnak újra.

5. Turizmus, vendégforgalom

A Balaton és térsége **évszázados idővetületben** Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja, amivel összefüggésben a térség **egyik legfontosabb** gazdasági szektora a **szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás**.

A vendégforgalom döntő hányada a **kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás** forgalmában generálódik, de a **regisztrált üzleti**, korábbi definíciós fogalomként **magán-szállásadás** vendégforgalma is számottevő nagyságrendet alkot, évtizedes időtávban 2010 és 2020 között a regisztrált üzleti szektor forgalma 20 %-os részesedésről 25 %-ra növekedett, amivel párhuzamban a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma ugyanennyivel, 80 % körüli értékről 75 %-ra mérséklődött. Ezzel együtt az üzleti forgalom jelenségeit regisztrációs hiátusok miatt nem tekinthetjük módszertani értelemben egészesnek, emiatt **BFT döntés alapján a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás adatszégmenseinek eredményesség mutatóival számolva** alkotunk képet a Balaton térségének vendégforgalmi helyzetéről.

A Balaton térségének vendégforgalmi, turisztikai folyamataihoz kapcsolható legfontosabb megállapítás, hogy a **kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma országosan meredekebb ívben emelkedett** a pandémiát megelőző évtizedben 2010 és 2019 között, mint a **Balaton térségében**. Annak ellenére is igaz volt ez, hogy a **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet vendégforgalmi mutatói tartós emelkedő trendet mutattak**, és a belföldi vendégszám emelkedése mellett a 2010-es mélypontot követően a külföldi vendégek száma is növekedést mutatott. A hosszútávú turisztikai folyamatokat azonban radikális mértékben felülírta a 2020 évben megjelenő **koronavírus-járvány**, amely a 2020-as év után a 2021-es év turisztikai (és összességében gazdasági) teljesítményét is **nagyban meghatározta**.

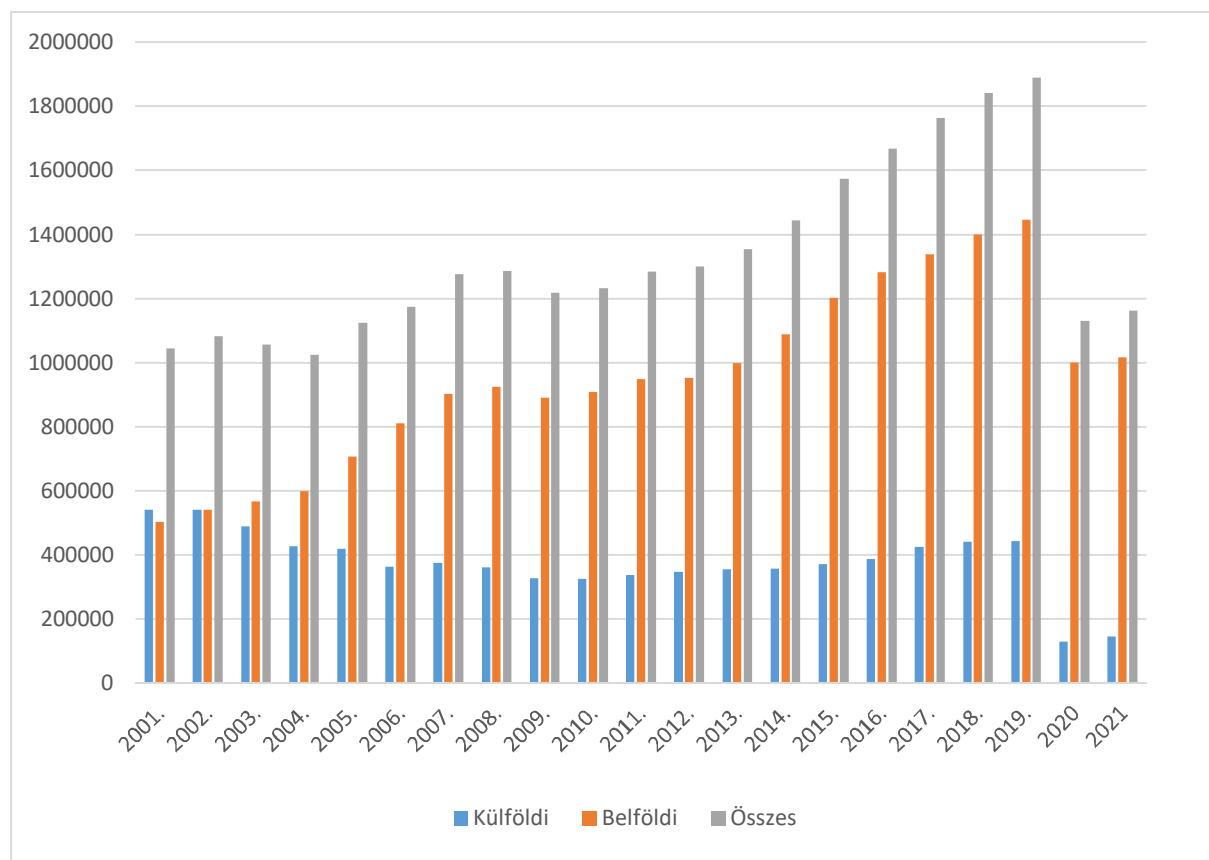
A pandémia 2020 és 2021 tavasza között a **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás** nemzetgazdasági szektor **többszöri**, lényegében **teljes leállásához** vezetett, a 2020 év nyári idegenforgalmi főszezonja kivételével. Ugyanakkor az oltási program 2021. évi felgyorsulásával a turisztikai szektort már kevesebb lezárás érintette. Ennek ellenére az ágazat forgalmi mutatóin továbbra is rendkívül erősen látszanak a COVID-19 járvány okozta közvetlen és közvetett hatások.

A legfontosabb turisztikai indikátorok szerint a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált **vendégek száma 2010 és 2019 között mintegy 685 ezer fővel, 1,2 milliőről 1,9 millió fölé növekedett a Balaton térségében**. A 2019-es vendégszám több mint másfélszerese a 2010 évi **gyakoriságnak**. Ezt követően a pandémia első évében, **2020-ban** a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégszám a 2005-2006-os időszak szintjére esett vissza, **1,13 millió főre**. **2021-ben az enyhülő restriktív intézkedések, az oltási program**, illetve a másik oldalon a COVID-19 **erőteljes harmadik és negyedik hulláma** hatására csak enyhe növekedés tapasztalható e forgalmi mutató terén. Az **1,16 millió fős** vendégszám a 2006. évi adattal közel megegyezik. A 2019-es csúcshoz képest **2020-2021-ben mintegy 720-750 ezer főnyi vendég esett ki a balatoni vendégforgalomból**. Országos vetületben azonban arányaiban ennél is nagyobb mértékű volt a forgalom visszaesése.

A Balaton térségében kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek aránya Magyarországon belül a 2010-es években átlagosan 15,4 %, ez csaknem minden hatodik vendéget jelent az országban. Az üdülőkörzet arányrészesedését tekintve 2010 és 2019 között közel 1 százalékpontot gyengült úgy, hogy abszolút gyakoriságokban 685 ezer fővel növekedett a vendégszám. A világjárvány közvetett pozitív hatása azonban, hogy a 2020. évi **balatoni vendégszám az országos vendégforgalom 21%-át** tette ki, majd **2021-re** ez az adat némileg csökkent, **20% körüli értéket vett fel** (19,8%). Tény azonban, hogy a külföldi desztinációk korlátozott elérhetősége, a személyes biztonságérzet romlása sokak számára vonzóbbá, valós desztinációs alternatívává tehetette a Balaton turisztikai térségét. Ezzel párhuzamosan pedig a külföldi vendégkör elmaradása Budapestről jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a kiemelt térség országon belüli relatív pozíciói erősödjenek.

7. sz. ábra **Belföldi és külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (2001-2021) a BKÜ területén (fő)**

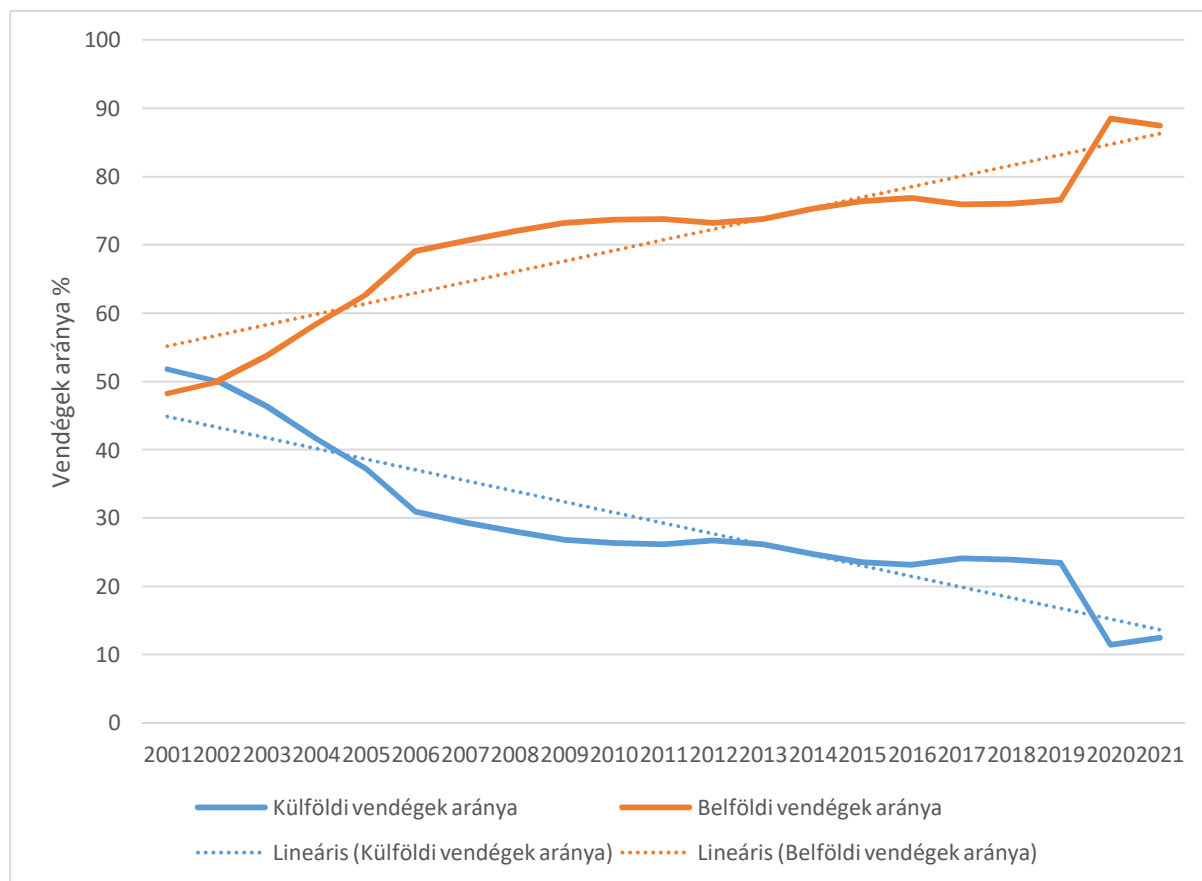
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A balatoni vendégforgalom pozicionálása érdekében **a külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított aránymegoszlásának** hosszú időtávban bekövetkező változásának követése is kiemelt monitoring feladat. **Ebben a vonatkozásban alapvetően a külföldi vendégek számának időszakos stagnálása, illetve csökkenése, míg a belföldiek jellemző növekedése figyelhető meg.** Az évtizedes átlag a külföldi és belföldi vendégek metszetben **25 % külföldi és 75 % belföldi vendégnek megfelelő.**

A változástrendek követése szempontjából fontos év volt 2017-es, ugyanis ebben az évben a külföldi vendégek számának növekedése oly mértékű hatással volt a belföldi és külföldi vendégek arányának széttartó trendjére, hogy az egyébként kivételes évnek mondható 2012-es szezon óta először azonosíthattuk a belföldi vendégek részhalmazának mérséklődését. Ez a jelenség azonban a következő években nem folytatódott. Míg 2017 során a belföldi vendégek 75,92 %-ot, a külföldi vendégek pedig 24,08 %-ot tettek ki, addig 2018-ban a belföldiek aránya 76,07 %, míg a külföldieké 23,93 % volt. 2019-ben kis mértékben tovább csökkent a külföldi szállóvendégek aránya (23,4%) a belföldiekkel szemben (76,6%).

A fenti ábrán a vendégszám 2020-as drámai visszaesése, majd 2021-es enyhe, mérsékelt növekedése mellett egy rendkívül fontos jelenség rajzolódik ki. A belföldi és külföldi vendégek arányának korábbinál is erőteljesebb differenciája. 2019-ben a belföldi vendégek aránya 76,5 %-ot tett ki a külföldiek 23,5%-ával szemben. **2020-ban az összes balatoni vendég 88,5%-a volt belföldi, és csupán 11,5%-a külföldi. 2021-re ez a differencia kismértékben egy százalékkal csökkent.** A külföldi vendégek száma kevésbé dinamikusabban emelkedett mint a belföldieké, így a külföldiek aránya 12,6%-ra, a belföldi vendégek hányada 87,4%-ra módosult. A következő évek egy kiemelten fontos kihívása lesz, hogy amennyiben azt a természeti, biológiai, ökológiai tényezők engedik, a külföldi vendégek számára újra vonzóbbá, valós utazási alternatívává váljon a Balaton térség.

8. sz. ábra A belföldi és külföldi vendégek aránya a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyein (2001 – 2021)

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

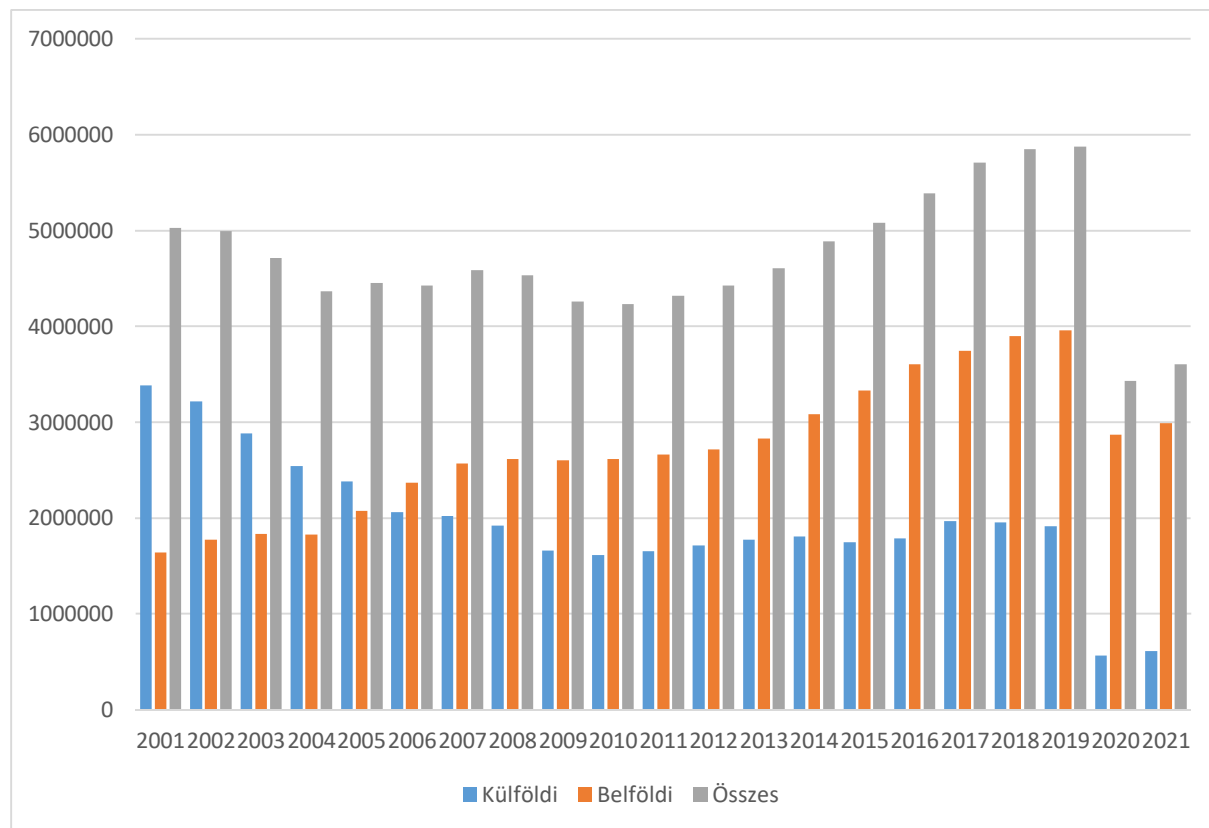
A **vendégéjszakák** metszetében hasonló jelenséget tapasztalunk mint a vendégszámok vonatkozásában. A pandémiát megelőző időszakban egy tartós és jelentős forgalomnövekedés volt tapasztalható. A BKÜ-ben a **2010 során regisztrált mintegy 4,2 millió kereskedelmi vendégéjszaka 2019-re csaknem 6 millióra növekedett, több mint 1,7 millió vendégéjszakával bővült, ami 1,41 szerese a 2010 évi gyakoriságnak.** Eközben Magyarországon **19,5 millióról 31,5 millióra bővült a vendégéjszaka szám, csaknem 12 millió eltöltött éjszaka a különbség, ami 1,61-szeres szorzóértéknek felel meg 2010-hez képest 2019-ben.** Az országos érték tehát némiképp dinamikusabban növekedett mint a balatoni régiós érték. A világjárvány azonban kettétörte ezeket a folyamatokat.

A BKÜ területén **2020-ban közel 2,6 millióval kevesebb vendégéjszakát regisztráltak, mint 2019-ben, és csaknem 913 ezerrel kevesebbet, mint 2010-ben. 2021-ben – párhuzamosan a vendégszám adatok alakulásával – némi növekedés regisztrálható, azonban még így is 2,3 millióval kevesebb vendégéjszaka realizálódott a térségben, mint a turizmus forgalmi mutatóinak csúcspontjában.**

2020-ban 3,43 millió vendégéjszakát töltöttek el a Balaton kereskedelmi szálláshelyein a vendégek, 2021-ben pedig 3,6 milliót. Ezek túlnyomó része a vendégszám alakulásához hasonlóan a belföldi vendégekhez köthető. **2020-ban a vendégéjszakák 83,6%-át, 2021-ben éppen 83%-át töltötték el a magyarországi vendégek.** Ez az adat főként a 2019-es évvel összehasonlítva tűnik drámainak. Akkor az összes balatoni vendég negyedét kitevő külföldiek az éves vendégéjszakák egyharmadát töltötték el a Balaton térségben regisztrált vendégéjszakák közül.

A vendégszámhoz hasonlóan a térségben eltöltött vendégéjszakák országon belüli arányszám is alátámasztja a Balaton országon belüli pozícióinak erősödését. A 2010-2019 közötti időszak átlagához képest mintegy 5%-kal növekedett a Balatonnál eltöltött vendégéjszakák országon belüli részaránya. A korábbi évek 20% körüli, jellemzően annál valamivel alacsonyabb adataihoz képest **2020-ban az összes Magyarországon eltöltött vendégéjszaka 25%-a, 2021-ben pedig 23,7%-a a Balaton térségében regisztrálható.**

9. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégéjszakák számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001 – 2021)

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

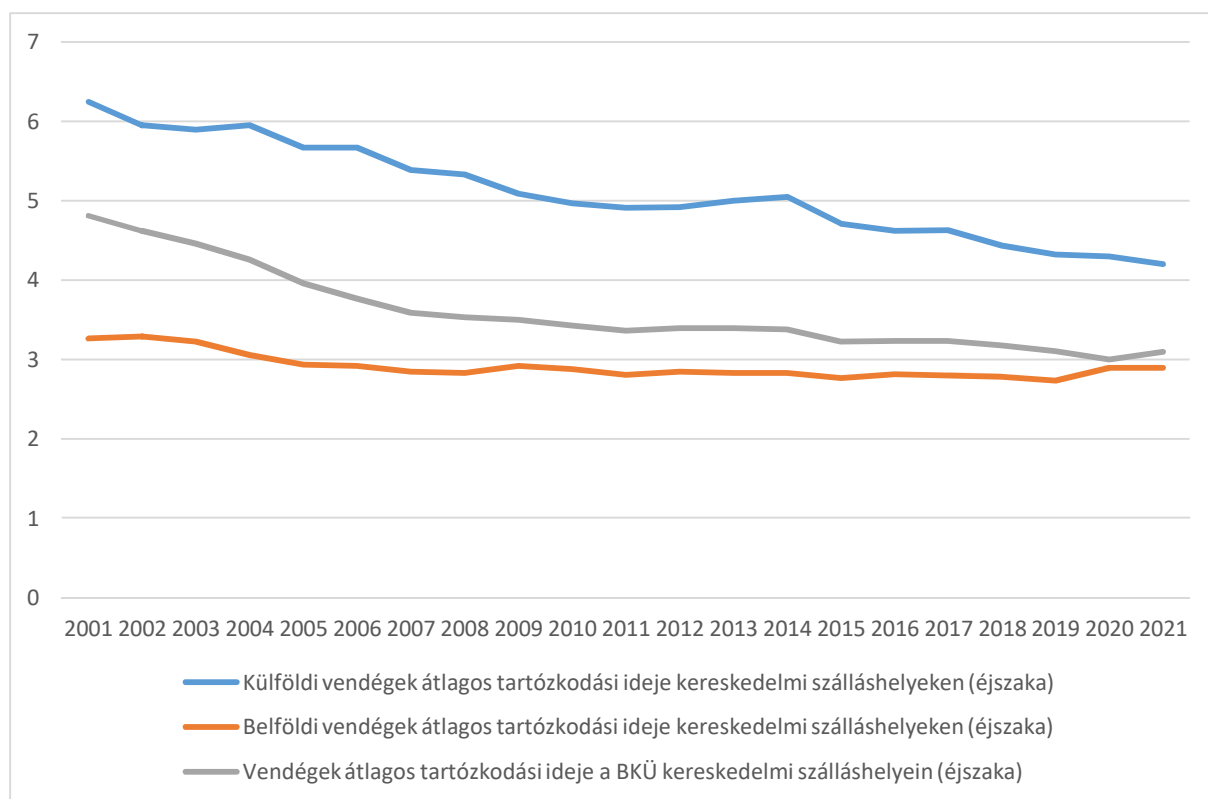
A 2020. évre vonatkozó területi monitoring jelentés egy fontos megállapítása volt, hogy 2020 során magasabb volt a belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák gyakorisága a Balaton térségében, mint amennyit országosan a külföldi vendégek eltöltöttek Magyarországon. Ez rendkívül ritka, gyakorlatilag példátlan jelenség a magyarországi turizmustörténetben, viszont általános jellemzője világszerte a 2020-2021 évek során, **a koronavírus-járvány következtében kialakult havária esemény-szerű** turisztikai helyzetnek. Annak ellenére hogy bizonyos korlátozó intézkedések 2021-ben is fennmaradtak, illetve a koronavírus-járvány harmadik és negyedik hulláma is súlyos áldozatokat követelt, ez a jelenség 2021-ben már nem folytatódott. Bár kétségtelen, hogy a 2019-ig tartó időszakhoz képest jóval visszafogottabb volt a Magyarországra érkező külföldi turisták által generált forgalom, azonban olyan kiugró jelenségek, minthogy a balatoni belföldi forgalom meghaladta a külföldi vendégek országos forgalmi statisztikáit, már nem fordult elő.

Összefüggésben a **külföldi vendégek idegenforgalmi arányának hosszú távú relatív csökkenésével**, az üdülőkörzetben mérhető, külföldi és belföldi turisták tartózkodási idejét is magába foglaló átlagos tartózkodási idő 2010 – 2019 között egy-két apróbb megtorpanástól eltekintve fokozatosan, évről évre csökkent. A 2019-es évben is, mind **a belföldiek, mind pedig a külföldiek esetében a tartózkodási idő csökkenését regisztrálhattuk** az előző évhez képest. **Az átlagos tartózkodási idő 3,1 éjszakára csökkent**, ezen belül **a külföldi**

vendégek átlagosan **4,3** éjszakát, a **belföldi vendégek** átlagosan **2,7** éjszakát töltöttek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Mindazonáltal az egymással összevethető országos és térségi szinteken a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára volt kedvezőbb. Különösen a külföldiek esetében figyelhető ez meg: **a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje országosan 2,6 nap, míg a Balatonnál 4,3** – tehát igen jelentős területi különbségek voltak azonosíthatók ebben a tekintetben a pandémiát megelőzően.

A 2020 évben megkezdődött koronavírus-járvány ezeket a standard területi különbségeket átalakította, a kevesebb vendég a külföldiek esetében nagyon hektikussá változtatta a tartózkodási időt. **A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén márciusban és szeptemberben is 6 éjszaka körüli, vagy annál magasabb értékre ugrott a külföldiek átlagos tartózkodási ideje**, ami májusban 1,8, októberben 2,6-os értékre süllyedt, novemberre 5-ös értékre ugrott, majd ez decemberre megfeleződött. Ugyanakkor **országosan** áprilisban és májusban volt 5 vendégéjszaka körüli átlagérték, júniusban mutatkozott ennek a fele, majd onnan hónapról hónapra kapaszkodott novemberig 3,8-ra, és decemberre csökkent 3-ra. **A belföldi vendégek tartózkodási ideje sokkal kiegyensúlyozottabb**, országosan és a Balaton térségében is követi azokat az íveket, amelyeket a vendégforgalmi korlátozások határoztak meg, de nem szökken nagyot akkor sem, amikor a korlátozások feloldásra kerültek.

10. sz. ábra **A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001 – 2021)**

2021-ben is tapasztalhatunk hasonló mértékű kiugrásokat a tartózkodási időket tekintve, főként a külföldiek esetében. Nyilvánvalóan ez azért lehetséges, mert az alacsony számú külföldi vendég egy-egy kiugróan hosszabb (a kéthetes, 10 napos tartózkodásnál is elnyújtottabb) tartózkodása jelentősen befolyásolhatja a mutató alakulását, de gondolnunk kell arra is, hogy akár karantén-kötelezettség is közrejátszhat egy-egy hosszú, elhúzódó utazásban. **2021 márciusában például megközelítette a 7 (6,8) napot a külföldiek átlagos tartózkodási ideje a Balatonnál**, de fontos, hogy a nyári hónapoktól kezdve már a korábbi évek trendjeibe jobban illeszkedő mintázat alakult ki. Ennek nyomán **az egész évet tekintve 4,2 nap volt a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje**, ami a **hosszú időtávon ütemesen csökkenő trendbe alapvetően illeszkedik**. A belföldi vendégek tartózkodási ideje kevésbé trendszerű: 2009-től kezdve lassan, de minden évben egyre alacsonyabb volt a kereskedelmi szálláshelyek belföldi vendégeinek átlagos tartózkodási ideje. Azonban **2020-ban és 2021-ben ez a 2009-es értékre ugrott vissza, 2,9 napra**.

A **szezonális turizmus-intenzitás** trendjei kapcsán közismert tény, ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtériségének vendégforgalmi jellemzőit is a **szezonális** jellemzi.

A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, például a koronavírus-járványt közvetlenül megelőzően, 2019-ben a kereskedelmi vendégéjszakák 22 %-a júliusban, 22,6 %-a augusztusban, vagyis összességében a kereskedelmi vendégéjszakák 44,6 %-a július és augusztus hónapokban regisztrálódott, ugyanakkor országosan ez az arány együtt 28,9 % volt.

A főszezonon túli forgalmi gyakoriság jelenségeit 2010 és 2020 között követve azt látjuk, hogy a Balaton körül megjelent vendégek és a vendégéjszakák aránya, kis mértékben, de rendre magasabb a vendégforgalmi főszezonon kívül, mint azon belül, ezzel együtt a főszezonon kívül 10 hónap összesített gyakorisága áll szemben a nyári főszezon szerinti kettővel. A teljes, 2010-2020 közötti időszakot tekintve a vendéggyakoriság 58,5 %-a, a vendégéjszakák 53,1 %-a generálódott a kiemelt vendégforgalmi főszezon időszakán kívül.

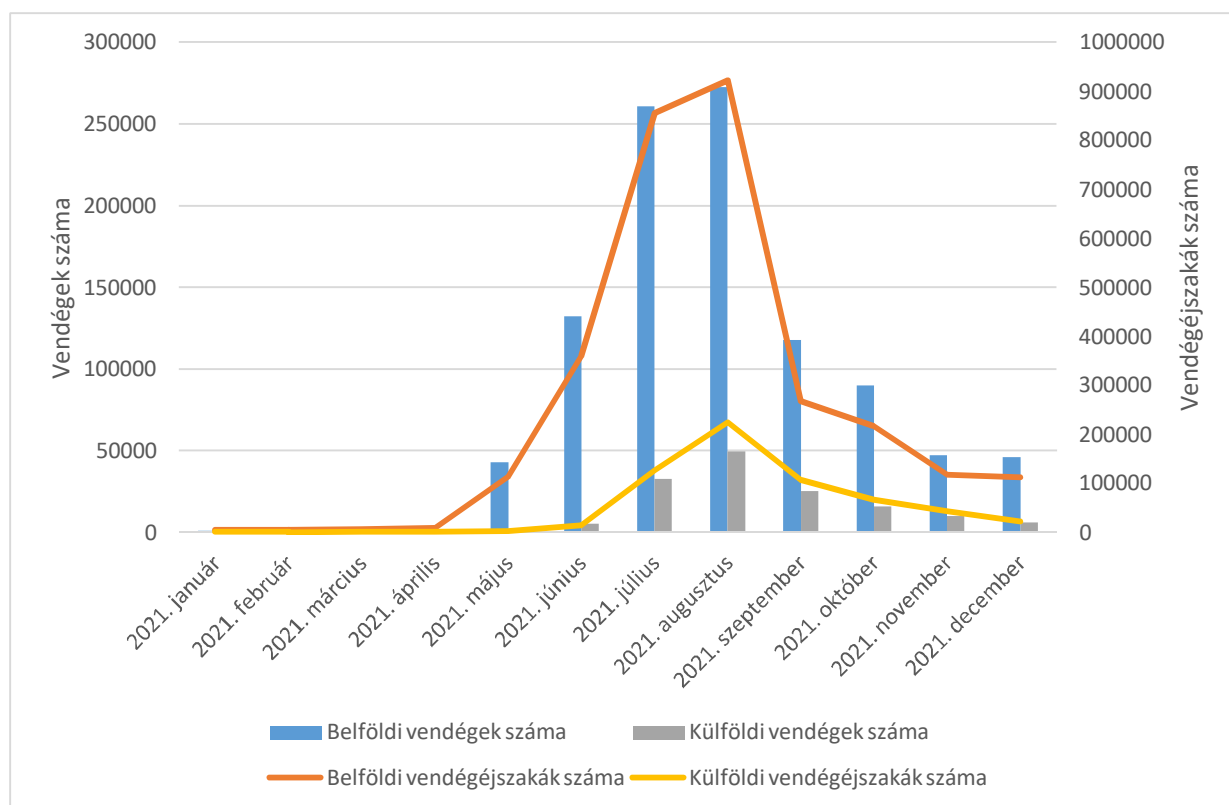
Ebből a megfigyelési tényből következtethetünk arra, hogy a belföldi vendégek fokozatosan növekvő aránytöbblete okán a Balaton kevésbé tekinthető klasszikus nyári nyaralóhelynek, sokkal inkább rendszeres hétvégi, akár hétköznapi idegenforgalmi desztinációként azonosítható.

Ki kell emelnünk, hogy a **koronavírus-járvány által sújtott 2020 évben a jelzett trendekkel teljesen ellenétes** gyakoriság megoszlást detektáltunk. A **vendégforgalmi korlátozások miatt** a vendégéjszakák 60,3 % generálódott júliusban és augusztusban, illetve a Balaton körüli kereskedelmi szálláshelyeken megjelenő vendégek gyakorisága is abszolút többséget alkot, 54,9 %-a az éves gyakoriságnak.

Ha a 2021-es év vendégforgalmi adatait havi bontásban vizsgáljuk, a következő kép bontakozik ki. Egyrészt fontos megemlíteni, hogy **az év elején nem volt tapasztalható olyan kedvező, magas turistaforgalom, mint arról 2020 kapcsán beszámolhattunk.** 2020. január-februárban a megelőző évekhez képest számottevően magasabb vendégforgalmat regisztrálhattunk a kereskedelmi szálláshelyeken, ezzel szemben 2021-ben a felfutó harmadik (egyben legsúlyosabb) járványhullám a turisták mozgását alig-alig tette lehetővé. **2021. januárjában a 2020. januári álláshoz képest 98,6 %-os, illetve 2021. február hónapban 2020 februárjához képest 97,9 % volt a forgalmi elmaradás.**

Egészen ápriliséig nagyon alacsony szinten stagnált mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma. A belföldi vendégkörben a vendégszám január-március között havonta nem érte el a 2000 főt, a külföldi vendégek tekintetében pedig január-februárban az 500 fős létszámot sem éri el a forgalmi mutató. **A tavaszi hónapoktól a belföldi turisták száma, és ezzel párhuzamosan az általuk eltöltött vendégéjszakák mértéke is meredeken emelkedik a július-augusztusi csúcserőig.** E két nyári hónapban érkezett a Balatonhoz a belföldi vendégek 52%-a, a külföldiek 56%-a, akik ekkor a vendégéjszakák 60 illetve 57,5%-át töltötték el. Az őszi hónapokban a tavaszhoz képest viszont jóval kedvezőbb forgalmi adatok rögzíthetők. A külföldiek száma és részaránya továbbra is viszonylag alacsony maradt (bár látható, hogy ősszel már azonosítható némi aktivitás a főszezonon kívül is), azonban a belföldi vendégkör jelenléte már egy a korábbi, globális válságtól nem terhelt években megszokott lefutású görbét eredményez – habár összességében a volumen azért értelemszerűen alacsonyabb.

11. sz. ábra. Külföldi és belföldi vendégszám és vendégéjszaka-szám havi megoszlása 2021-ben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben

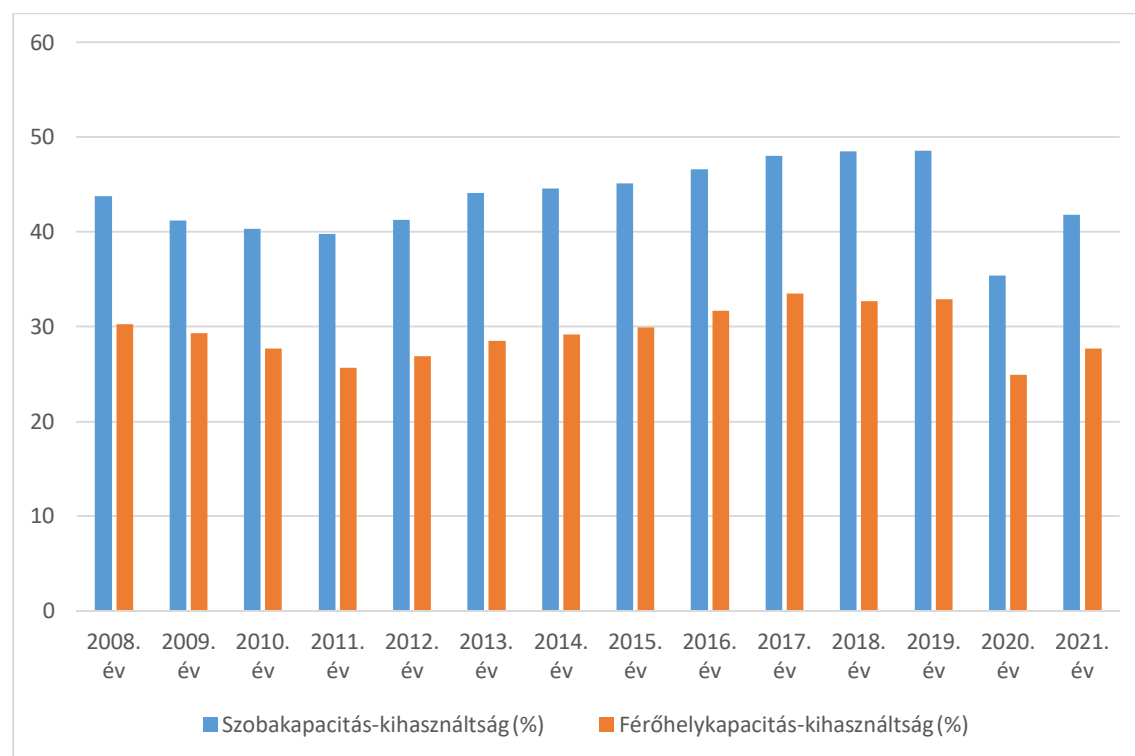
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A 2021-es évet nagyon erőteljes szezonális, a vendégek főszezonbeli koncentrációja jellemezte. Ez a jelenség nem vethető össze a korábbi évekkel. A korábbi években tapasztalható, lassan, de tendenciózusan oldódó főszezonbeli koncentráció folyamata megszakadt. Kérdés, hogy a pandémia elmúltával hogy változnak a Balatonnal kapcsolatos utazási szokások, illetve az utazási döntésekre ható tényezők.

Üdülőkörzeti szinten a **szobakapacitás kihasználtsága** 2010 és 2011 között mérséklődött, ezt követően azonban 2019-ig folyamatosan növekedett, a szobakapacitás-kihasználtság a 2010 évi 40,3 %-ról 2019-re 48,6 %-ra erősödött. Ugyanakkor a **férőhelykapacitás-kihasználtságban** is jelentős növekedés figyelhető meg, a 2010 évi 27,7 %-os kapacitás-kihasználtság 2019-ben már 32,9 %. A változás trendje országosan is hasonló, mind a szoba, mind a férőhely kapacitások kihasználtságában növekedés mutatkozik azzal a különbséggel, hogy a növekedés meredeksége nagyobb, és alacsonyabb bázispontról rugaszkodott el. A szobakapacitások kihasználtsága országosan a 2010 évi 37,6 %-ról 2019-re 51,4 %-ra, a férőhelykapacitásoké ugyanezen idő alatt 25,3 %-ról 33,2 %-ra módosult. **2020-ban** értelemszerűen egy roppant erőteljes **törés észlelhető a kapacitás-kihasználtsági adatokban. Országos szinten a szobakapacitások kihasználtsága 22 százalékponttal 29,2%-ra**, míg a **férőhelykapacitások kihasználtsága 14 százalékponttal 19,5%-ra** esett vissza. **A Balatonnál ez a mutató némileg kedvezőbb: a szobakapacitások kihasználtsága kapcsán 13 százalékpontos visszaesés** volt rögzíthető, a **férőhelyek kapcsán pedig 8 százalékpontos csökkenés**, így a két mutató az országos értéknél számottevően kedvezőbb 35,4 illetve 24,9%-os értéket vett fel.

12. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek éves szintű szoba- és férőhelykapacitás-kihasználtsága (%) a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2008 – 2021)

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

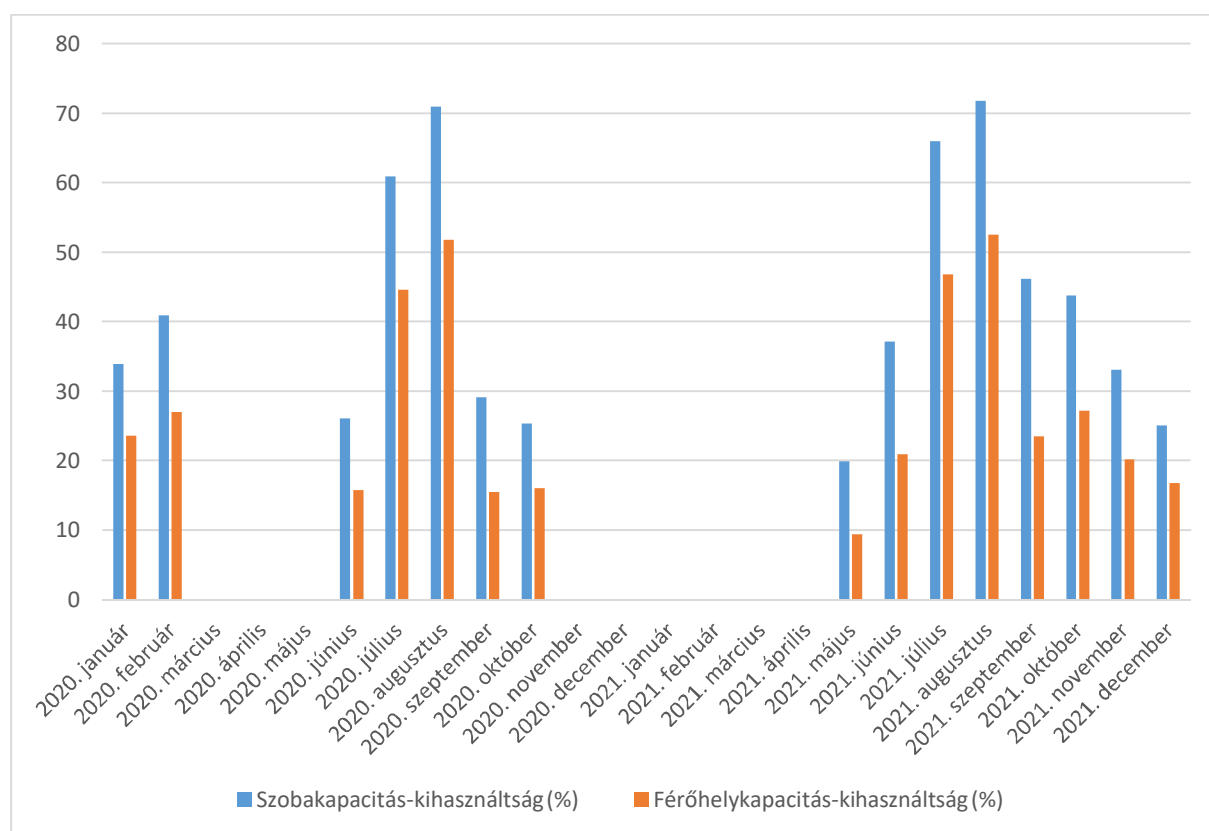

A 2020-as évben ugyanakkor óriási éven belüli differenciák alakultak ki. A minimál értékekről július-augusztusra 61-71 %-os szintekre, ugyanekkor a férőhely-kapacitás kihasználtság 44 % és 52 % között alakult, ezzel messze magasan az országos szint felett teljesített: **2020 nyarán 'megtelt a Balaton'.**

2021-ben a férőhelykapacitások kihasználtsága tekintetében még éppen a 2011-es mélypont felett teljesített a régió, azonban a szobakapacitások kihasználtsága éves szinten a térség turizmusának növekedési periódusába eső 2012-es évet már megelőzte. Az előző évhez képest a **szobák tekintetében** valamivel több mint **6 százalékpontos**, a **férőhelykapacitások kihasználtsága terén alig 3 százalékpontos** növekedés rögzíthető. Ugyanakkor a balatoni értékek (41,8% illetve 27,7%), még mindig jelentősen meghaladják az országos értékeket (36,2% illetve 23,6%).

A 2021. évi nyáron még a 2020. évit is meghaladó szálláshelykapacitás-kihasználtság adatok rögzíthetők. Mind a júliusi, mind pedig az augusztusi adatok tekintetében tovább bővült a nyári főszezonban a rendelkezésre álló szobák foglaltsága, így a második pandémiás év nyarán is igazolható statisztikai adatokkal hogy a „Balaton gyakorlatilag megtelt”, az igen szűkös téli-tavaszi hónapokat követően.

13. sz. ábra **A kereskedelmi szálláshelyek férőhely- és szobakapacitás-kihasználtsága (%) havonta, 2020-ban és 2021-ben a BKÜ területén**

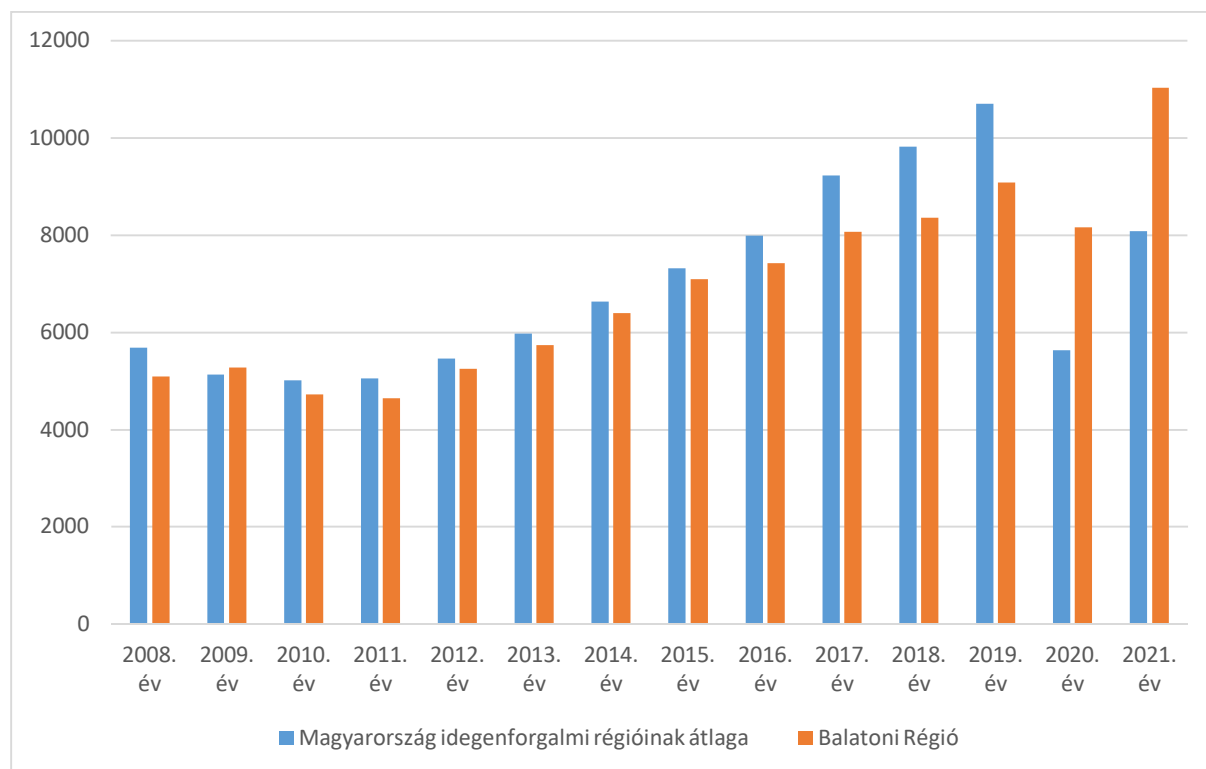
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi **jövedelmezőségi mutató, a REVPAR** (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke **2011-től 2019-ig országosan és BKÜ szinten is ütemesen növekedik**, az üdülőkörzetben 2019-ben a 2011-es adathoz képest 96%-os, országosan mintegy 112 %-os növekedés regisztrálható. A BKÜ REVPAR értéke 2019-ben **9080 Ft**, országosan 10704 Ft.

A 2010-es években a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben **egy szoba átlagára** 11700 Ft körüli értékről 18674 Ft-ra, országosan 13300 Ft körüli szintről 20818 Ft-ra módosult, a Balaton körül 2010-hez képest 2019-re 59 %-kal, országosan 56 %-kal lett magasabb az átlagár.

Tanulságos eredmény, hogy a 2020 évi koronavírus-járvány a kereskedelmi szálláshelyek árának rendkívül drasztikus emelkedésével jártak. A közelgő áremelkedést 2020 első hónapjaiban még egyáltalán nem lehetett látni, ez a turizmus-szektor 2020 tavaszi leállását követően realizálódott. Mindemellett **a lezárások és a Balaton térség iránt élénkülő kereslet alapjaiban változtatta meg a Balaton és a többi idegenforgalmi régió egymáshoz viszonyított árszínvonalát.** Míg 2008-2019 között az országos átlagtól egyre növekvő mértékben maradt el a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészének éves átlagos REVPAR értéke, 2020-ban és 2021-ben ez a jelenség drasztikus mértékben átalakult. A balatoni szálláshely-szolgáltatások díja átlagosan 30%-kal magasabb volt 2020-ban és 2021-ben mint az ország többi idegenforgalmi régiójának értékei.

14. sz. ábra A REVPAR (egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj) éves értékei (Ft) Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2021)

A REVPAR szintje a havi bontású adatközlése szerint 2021. júniusban 7251 Ft volt a BKÜ-ben, ami a 2020-as adat 1,3-szorosa! 2021. júliusban már 19295 Ft, augusztusban 23501 Ft, ez utóbbi adatok az előző évihez képest mintegy 15%-os áremelkedést mutatnak. A REVPAR 2021. szeptemberi és októberi balatoni értékei az igazán kiemelkedőek: mindkét hónapban megduplázódott a REVPAR értéke a térségben 2020-hoz képest, azonban meg kell jegyezni, hogy ez az ország egészére is igaz.

Összességében 2010 és 2019 között a Balaton vendégforgalmi-turisztikai pozícióit nemcsak megtartotta az elmúlt évtizedben, hanem **versenyképességét fejlesztette és erősítette** is. Ennek szervesülési folyamatába ékelődött be a 2020 évi koronavírus-járvány által kiváltott turisztikai-vendégforgalmi kollapszus. Tekintettel a 2020 a világszerte megjelent és **2021 évben folytatódó** koronavírus-járvány következményei által generált **komplex válsághelyzetre**, a BKÜ területén **továbbra is kiemelt fontosságú** a turizmusgazdaság helyzetének részletes nyomon követése és elemzése.

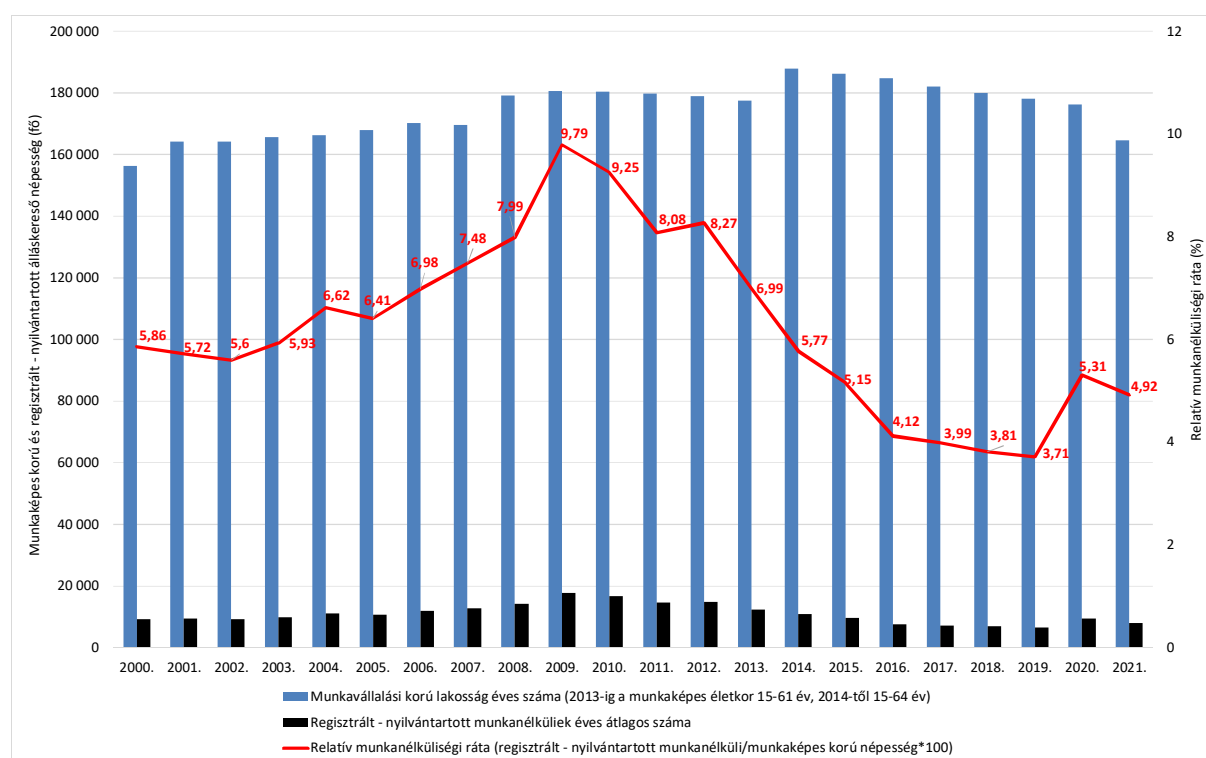
6. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe alapvetően a munkanélküliség eltérő mértékű **ciklikus ingadozásainak** függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő szakaszos ingadozását nem véletlen mértékben a turizmusgazdaság térségi működése mozgatja, vagyis **az idegenforgalom** szempontjából **hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok** periodikus váltakozásai **aktíválják** olyan időszakban, amikor **nem érvényesülnek egy globális egészségügyi katasztrófa gazdaságra gyakorolt hatáselemei**.

A **koronavírus-járvány éveiben, 2020-2021 során** ez utóbbi hatás érvényesülésével kell számolnunk, ami alapvetően átírta a korábbi trendek jelenségeit, **kikényszerítő módon megváltoztatta a munkanélküliség és foglalkoztatottság térségi arculatát**.

A regisztrált munkanélküliek éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009-ig évről évre emelkedett, 2009-től egy 2012-es törésévet leszámítva fokozatosan csökkent a 2020 tavaszán kibontakozó első koronavírus-járványhullámig.

15. sz. ábra A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2021)

Forrás: TeIR és NFSZ adatok alapján BIFÜ Nkft

Összességében a BKÜ területén 2010-2019 között éves szinten 9,79%-ról 3,71 %-ra csökkent a munkanélküliségi ráta, ez mintegy 6 százalékpontos csökkenésnek felel meg.

Ugyanakkor **Magyarországon** még az üdülőkörzetinél nagyobb mértékben, 11,3 %-ról 3,5 %-ra mérséklődött a munkanélküliség, ami **csaknem 8 százalékpontos csökkenés**.³ 2019 év végén az országos és a **BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt** az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %), mindössze négy uniós tagország munkanélküliségi ráta értéke volt ennél is alacsonyabb.⁴

A munkanélküliségi ráta csökkenése másik oldalról a foglalkoztatottsági index növekedésével jár. A foglalkoztatottak száma 2010 és 2019 között Magyarországon 3,7 millióról 4,5 millióra növekedett, a 15-64 év közöttiek foglalkoztatottsági rátája 70 % fölé emelkedett, amire több évtizedes időtávban nem volt példa Magyarországon.⁵ A foglalkoztatottak mintegy 98 %-a sorolható a 15-64 éves korcsoportba, ez a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén élő állandó lakosságból a munkavállalási korú, 15-64 éves népességet alapul véve 2010 és 2020 között átlagosan mintegy 175 ezer embert jelentett.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által vezetett 15-64 éves munkaképes korú népesség száma 2020-2021 során adatvezetési frissítésen esett át. Míg 2019 évben a 15-64 éves munkavállalási népesség száma Magyarországon 6 704 158 fő volt, 2021-re közölt adatok szerint 6 405 956 fő, a 2019 évi gyakorisághoz képest közel 300 ezer fővel kevesebb.⁶

Az NFSZ BKÜ-re vonatkozó 2021 évi adatközlése alapján a munkavállalási korú, 15-64 éves népesség 164 640 fő, vagyis közel 13 500 fővel alacsonyabb a 2019 évi, és 11 595 fővel a 2020 évi munkavállalási korú népességnél.⁷

A munkaerőpiacon évtizedes távlatban kialakult nemzetgazdasági szempontok alapján kialakult kedvező folyamatokat szakította meg a sorozatos megbetegedési hullámokat előidéző koronavírus-járvány, amely a foglalkoztatás mértékének csökkenését és a munkanélküliség újolagos emelkedését eredményezte.

Ahogy országosan, úgy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben is számottevő munkaerőpiaci anomáliák bontakoztak ki 2020 során a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területén, ami a BKÜ-ben húzóágazat.

A szálláshely foglalások lemondásával, a határok ideiglenes lezárásával és a belföldi kijárási korlátozások érvénybe lépésével gyakorlatilag megbénult az idegenforgalom, ami **a térségben a foglalkoztatás és munkanélküliségi ciklikus ingadozásai miatt különösen negatívan hatott**, mivel az idegenforgalmi foglalkoztatás jellemzően nem egész éves, hanem döntően szezonális.

³ Forrás: 2.3.2. Munkanélküliség (2004–2019) https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_3_2.html

⁴ Forrás: Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database>
Csehország: 2,2 %, Németország: 3,1 %, Lengyelország: 3,2 %, Málta: 3,4 %.

⁵ Bővebben: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog1912.html>

⁶ Bővebben: https://nfsz.munka.hu/tart/stat_telepulessoros_adatok

⁷ A gyakoriságváltoztatás tényét tudomásul vettük, a szükséges korrekciókhoz igazodtunk.

Ugyan a szezonális hatások csökkentése terén 2010 és 2020 között jelentős eredményeket sikerült elérni a Balatonnál a szálláshelyfejlesztések és a turisztikai attrakciófejlesztések révén, az egész éves turisztikai foglalkoztatás továbbra is távlati cél maradt. A turizmussektor évtizedes fellendülést követően 2019-re már igen jelentős **munkaerő, képzett munkaerő, létszám és kapacitás gondokkal küzdött**,⁸ ez a problematika társult a járványhelyzet által előállt kikényszerített munkanélküliséggel, **generatív együttthatásként érzékeny szociális, alapvető megélhetési problémákat** idézve elő. A 2020 során vendégforgalom tavaszi, őszi és téli élénkülése elmaradt, és a turizmussektor szekvenciális leállása egy kényszerű munkaerő-passzívumot hozott létre, miközben a nyári időszak során létszámában lényegében ugyanez a munkaerő fokozott terhelésnek volt kitéve. Kisebb mértékben, de 2021 során a 2020 évi anomáliajelenségek megismétlődtek. A fokozott terhelés mértékét a szezonális és a **60 munkaóra alatt foglalkoztatottak**, illetve az **atipikus foglalkoztatási megoldások**⁹ résztvevői részben enyhíthették.

2020 év során évtizedes tendenciát megtörve a regisztrált munkanélküliség jelentős emelkedése következett be, a 2019 évi 3,71 %-ról éves átlagban 5,31 %-os rátaérték¹⁰ alakult ki, ez a 2015 évi szintnek felel meg, de akkor ez csökkenő trendben, most pedig emelkedés után volt tapasztalható.

Az éves átlagos munkanélküliség a 2020 évi trendtörő emelkedést követően 2021 során 5 % alá, 4,92 %-ra mérséklődött.¹¹

Az éves átlagos munkanélküliség **üdülőkörzeti alrégiós** felbontásában a **legalacsonyabb rátaértékek** rendre a térség **Veszprém, a legmagasabbak a Somogy megyei** területen mérhetők. Az üdülőkörzet **Zala megyei** területrészenek munkanélküliségi rátaindexe jellemzően **szorosan követi** az BKÜ egészében tapasztalható jellemzőket. Fontos tapasztalat, hogy az alrégiós **területi különbségek a munkanélküliség jelentős emelkedése, majd radikális csökkenése ellenére is megmaradtak**, sőt, a **2020-2021 évben zajlott koronavírus-járvány által okozott hatásokhoz is igazodva, az újabb munkanélküliség növekedés szerkezeti íve is szinkron a korábbiakkal.**

2020-ban éves szinten a BKÜ 5,31 %-os rátájához képest a somogyi index 6,37 %, a Veszprém megyei 3,89 %, a zalai 5,36 %-os értéken zárt. 2021 során a BKÜ 4,92 %-os munkanélküliségi indexértékéhez képest a somogyi ráta 5,94 %, a Veszprém megyei 3,52 %, a zalai 4,97 %.

⁸ Bővebben: Továbbra is súlyos gond a munkaerőhiány a Balatonnál. <https://www.hirbalaton.hu/tovabbra-is-sulyos-gond-a-munkaerohiany-a-balatonnal/>. 2019. augusztus 17. Továbbá: Hátráltatja a turizmust a munkaerőhiány. <http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/hatraltatja-a-turizmust-a-munkaerohiany-2019>. május 23. Munkaerőhelyzet a szállodaiparban - gondok és megoldások. <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/munkaerohelyzet-a-szallodaiparban-gondok-es-megoldasok-1161840>. 2019. január 23.

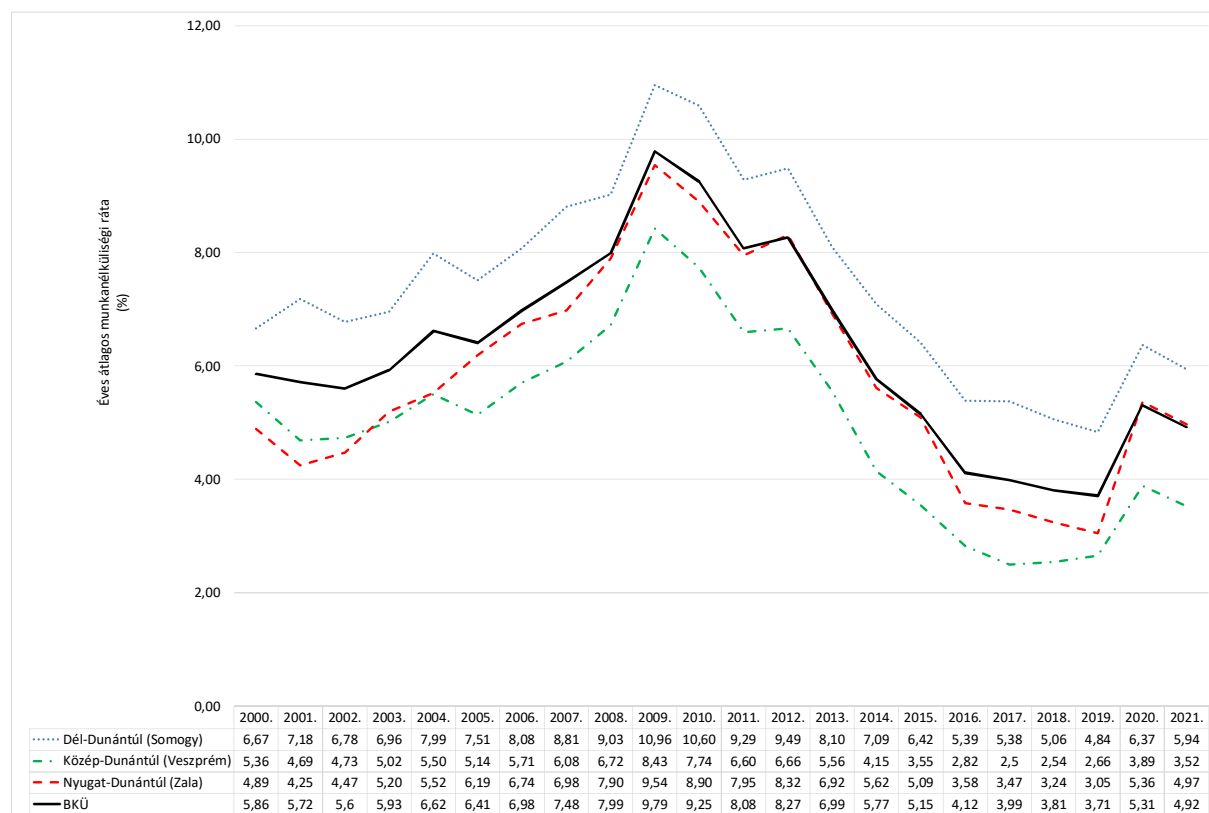
⁹ Ilyen például a részmunkaidős foglalkoztatás, a behívásos alapú munkavégzés, munkakörmegosztás (job-rotation), bedolgozói munkaviszony, egyszerűsített és alkalmi foglalkoztatás, munkaerő kölcsönzés, több munkáltató által létesített munkaviszony, nyugdíjas, vagy a diákmunka.

¹⁰ Változáshatásokkal kiigazított korrekciós érték. Az előző jelentésben közölt adathoz képest a korrekció 0,1 %.

¹¹ A csökkenő viszonyrend ténymegállapítása mellett alá kell húzni az adatvezetési módszertanban bekövetkezett változás generálta hatást is, amelynek kiszűrését a következő évek adatainak nyomon követése szolgáltathatja.

16. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000 – 2021)

Forrás: TeIR és NFSZ adatok alapján BIFÜ Nkft

A munkanélküliségi jelenségek alakulását annak kiemelt fontossága miatt 2020 és 2021 években havi szinten is monitorozzuk.

2020 év során a 15-64 éves korcsoportra megállapított **országos munkanélküliségi** ráta januártól májusig, 3,7 %-ról 4,8 %-ra emelkedett, majd az év végéig 4 % közeli rátaértékre süllyedt. **2021 évben** januárjában 5 %-ra emelkedett, ami májusra 4 % alá mérséklődött, ezt követően 4 % körül ingadozott és az év utolsó hónapjaiban 3,7 %-on állt meg.¹²

Az üdülőkörzeti rátaindex a **2020.** januári 4 %-os szintről fél éven át, egészen a nyárig emelkedett és 6,6 %-os szinten tetőzött, nyár végén 5,3 % körüli értékre csökkent, és maradt az év végéig. **2021** év elején 4,5 % körüli szintre csökkent a relatív munkanélküliség, ezt követően a nyár elejéig jelentős mértékben növekedett, meghaladta a 7 %-os szintet. A nyár folyamán újabb csökkenő trend indult és ősztől az év végéig 5,7 %-os szinten stabilizálódott.

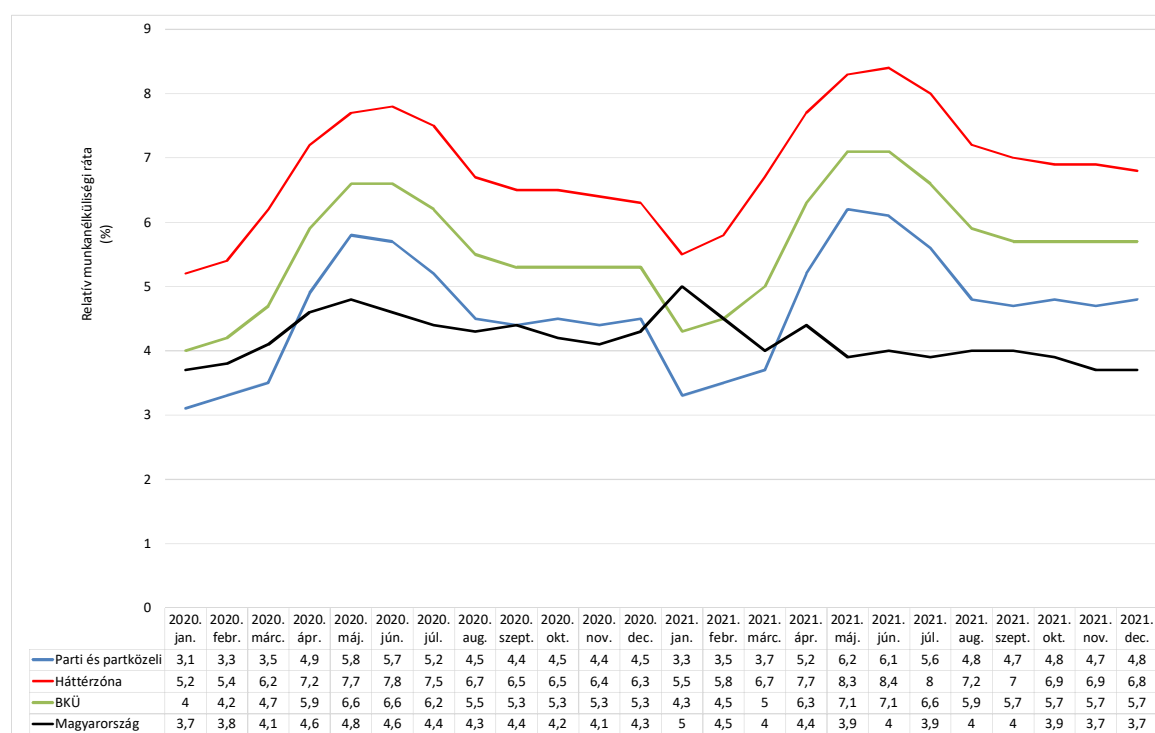
A munkanélküliség alapvetően a térség **háttérterületét** érinti nagyobb mértékben, ahol 2020 előtt is magasabb volt a munkanélküliség, mint a parti sávban, és ez a koronavírus-járvány hatásai alatt sem szanálódott, csak súlyosabbá vált. A háttértelepülések munkanélkülisége 2020 év júniusában 7,8 %-kal tetőzött, onnan kezdve az év végéig 6,3 %-ra csökkent. 2021-

¹² Bővebben: <https://www.ksh.hu/munkanelkuliseg> ; <https://www.ksh.hu/heti-monitor/munkaeropiac.html>

ben május és július között 8 %-os szint közelében pozicionálódott, majd az év végére 6,8 %-ra csökkent.

A **Balaton parti sáv** munkaképes korú lakosságának munkanélkülisége a **2020** során januártól májusig 3 % körüli értékről 6 %-ra emelkedett, ilyen szintű romlásértékre a **2000-es évek közepe óta** nem volt példa. Nyárral a munkanélküliek számának növekedése leállt, ősztől több mint egy százalékpontos mérséklődés tapasztalható a kora nyári időszakhoz képest, de 4,5 %-os értékről lényegesen nem tudott elszakadni. **2021** év elején 3-4 % közötti rátaérték állapítható meg, ami a nyár elejéig ismét fokozatosan növekedett és 6 % felett tetőzött, az év végére stabilan 5 % alá csökkent.

17. sz. ábra **Relatív munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi főcsoportbontásai szerint 2020 és 2021 során, havi szinten**

Forrás: TeIR és NFSZ adatok alapján BIFŰ Nkft

A **korábbi évtizedek megszokott trendjelenségei, a tavasszal csökkenő, nyáron minimumba kerülő, ősszel növekvő és télen tetőző munkanélküliség trendtörő mozgásának relatív folytatódása 2021-ben is megfigyelhető. A munkanélküliség év eleji, kora tavaszi jelentős emelkedése egyértelműen a koronavírus-járvány negatív foglalkoztatási hatásaira vezethető vissza, a növekedési trend nyári töréspontja elsősorban nem az idegenforgalmi főszezon gazdaságélénkítő hatása, hanem a járványmentes időszakokkal való szerencsés egybeesése okozhatja.**

2020-ban tavasszal, a második negyedévben alakult ki megbetegedési járványhullám, 2021-ben a második és a harmadik járványhullám között nem volt időben szünet, a 2020 évi második és a 2021 évi első, összességében harmadik járványhullám hatásai összeolvadtak, emiatt egyrészt a 2020 évi munkanélküliségi csúcserőknél magasabb átmeneti

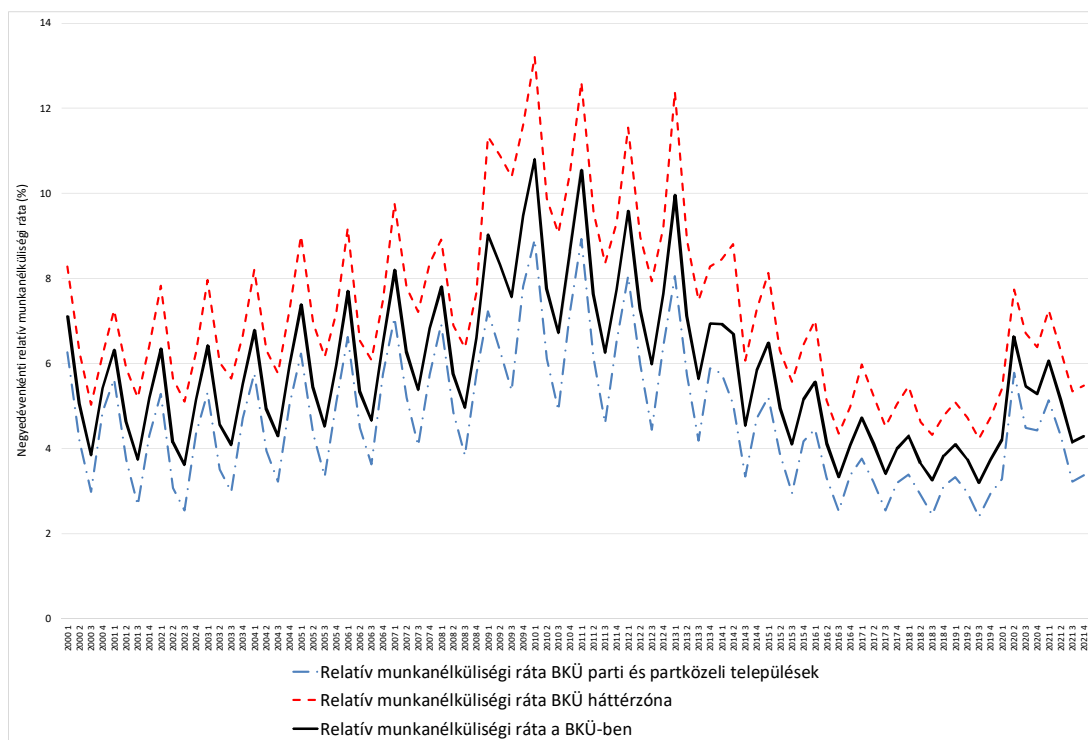
munkanélküliség jelentkezett, másrészt a növekedési hangsúly az év első negyedévére helyeződött át.

Összességében két évtizedes időtáv alapján megalapozottan kijelenthetjük, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet parti és partközeli vetületében alacsonyabb a munkanélküliség, mint a háttértelepülések metszetében akkor is, ha hosszú időtrendben romló, és akkor is, ha hosszú időtrendben javuló tendencia mutatkozik, továbbá akkor is fennmaradnak ezek a differenciáló erőhatások, ha pandémikus kényszerítőesemények mozgatják a munkaerőpiac szerkezetét, és a korábbi trendekkel szezonálisan ellentétes jelenséget produkálnak.

A munkanélküliségi ráta negyedéves, szezonális-periodikus változása pandémikus hatások nélküli, hosszú időtrendben azonos, akkor is, ha emelkedő és akkor is, ha csökkenő a trendmozgás, télen a legmagasabb, tavasszal csökkenő, nyáron a legalacsonyabb, és ősszel újra növekvő. Ez a szezonális periodicitás állandó kísérőjelensége a parti és partközeli területrész munkanélküliségi adatainak kedvezősége az üdülőkörzet háttérzóna területrésséhez képest.

2019 első negyedévében, téli időszakban az üdülőkörzet munkanélküliségi indexe 4,1 % volt, 2020 első negyedévében 4,21 %, a parti és partközeli indexértékek összehasonlítása még kedvezőbb, míg 2019-ben 3,33 %, 2020-ban 3,28 % az index. A térségi növekedés a háttérzónából eredt, ahol a 2019-es 5,09 %-os index 2020-ra 5,4 %-ra emelkedett.

18. sz. ábra A munkanélküliségi ráta negyedéves változása a BKÜ területén 2000 első negyedévtől – 2021 utolsó negyedévéig

Forrás: TeIR és NFSZ adatok alapján BIFÜ Nkft

A 2020 második negyedéves értékek drasztikus növekedést mutatnak, amikor a korábbi trendeknek megfelelően a munkanélküliség csökkenése lett volna várható.

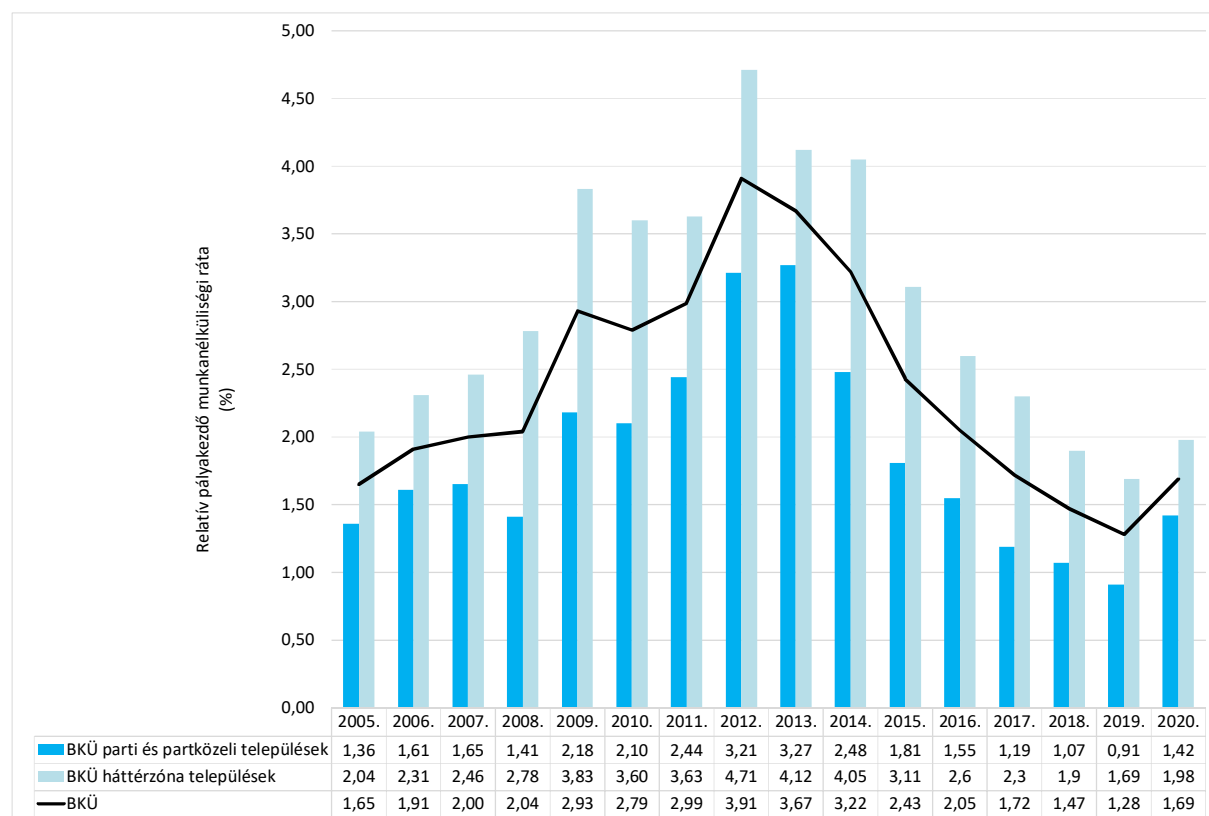
A 2019 második negyedévi 3,75 %-os index 2020 második negyedévében 6,64 %, a háttérzónában a 2019 évi 4,73 % 2020-ban 7,74 %-ra, a parti és partközeli viszonylatban a 2019-es 2,97 %-hoz képest 5,78 %-ra növekedett. **Ez a koronavírus-járvány térséget ért első hullámának munkaerő-piacra gyakorolt közvetlen hatása.** A 2019 évi harmadik negyedév munkanélküliségi rátája 3,2 % az üdülőkörzetben, ez 2020 azonos időszakában 5,47 %-ra módosult. Ebben az esetben is a háttérzóna szenvedte el a nagyobb veszteséget, a 2019-es 4,23 %-os relatív mutató 6,72 % 2020-ban. De a parti és partközeli viszonylat is mindaddig példátlan helyzetromlásának tényét igazolja az, hogy a 2019-es 2,4 %-os index 2020 azonos időszakában 4,49 %, csaknem a duplája.

Mindannak ellenére romlottak tehát az üdülőkörzet munkanélküliségi értékei 2019-hez képest 2020-ban, hogy 2020 nyarán a koronavírus-járvány első és második hulláma közötti megbetegedési hullám mentes időszakot kihasználva a Balaton térsége jelentős mértékben profitált a vendégforgalom megélénküléséből. A 2020 negyedik negyedéves jellemzőket összehasonlítva a negatív tendencia továbbra is fennáll, a 2019 évi 3,73 %-os index 2020 negyedik negyedévében 5,29 %-on állt. A térség háttérterületi részén a 2019 évi 4,73 % 2020-ban 6,39 %, a parti és partközeli viszonylatban a 2019 évi 2,94 % 2020-ra 4,43 %-ra módosult. Fontos aláhúznunk, hogy a koronavírus-járvány első hullámát követően már nem léptek érvénybe olyan súlyos munkaerő-piaci akadályok, mint az első időszakban, leszámítva a turizmusgazdaság képleteit, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területét, amely az üdülőkörzet gazdaságának jelentős részét alkotja, és a kedvezőtlen változások motorjának bizonyulhatott.

2021 első negyedévi jellemzők alapján a regisztrált munkanélküliség **újólagos emelkedése** figyelhető meg, a regisztrált munkanélküliek száma a Balaton térségében megközelítette a 10 ezer főt. Az üdülőkörzeti érték meghaladta a 15-64 éves korcsoportra számított 6 %-os relatív mutatót. A Balaton háttérzóna indexe 7 %, a parti sáv munkanélkülisége 5 %-os relatív érték felett alakult, ezzel 2019 és 2020 összehasonlításában is a legrosszabb értékeket produkálta, ugyanakkor ez az időszak a koronavírus-járvány másodikkal egybekötött harmadik megbetegedési hullámának időszakát fogja át. **2021 második negyedévében** az elsőhöz képest **már csökkent** a munkanélküliség és **a csökkenési periódus a harmadik negyedévben is folytatódott.** Az év elejéhez képes a **harmadik negyedévre** üdülőkörzeti szinten 4,15 %-ra, a háttérzónában 5,35 %-ra, a parti viszonylatban 3,22 %-ra csökkent a munkanélküliség. Ezek az értékek már közelítenek a járványos időszak előtti munkanélküliségi jellemzőkhöz. Azonban **2021 negyedik negyedévében** a járvány negyedik hullámának kibontakozása alatt újra a munkanélküliség növekedése következett be. 2021 utolsó negyedévében a BKÜ munkanélküliségi rátaértéke 4,29 %, a háttérzónában 5,5 %, a parti és partközeli településsávban 3,5 % közelébe növekedett. Ez lényegében a 2017 utolsó negyedéves adatok szintének felel meg, de értelemszerűen akkor ezek az értékek egy sokkal magasabb értékről csökkenő tendencia részesei voltak, most pedig a koronavírus-járvány szövődményes hatásaiként jelentkező trendmozgás állította elő.

A **pályakezdő munkanélküliségi ráta** 2021 évi adatai üdülőkörzeti szinten 2022 első hónapjaiban még nem érhetők el, ennek alakulásáról egy későbbi monitoring jelentésben tudunk majd beszámolni. A legfrissebb pályakezdő munkanélküliségi adatok **2020-ra** vonatkoznak.

19. sz. ábra **Relatív éves pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben 2005 és 2020 között**

Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A **relatív éves pályakezdő munkanélküliségi ráta** a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő pályát írt le, 2009 és 2011 között 3 % közeli arányon stabilizálódott, majd **2012-ben további 1 %-al emelkedett, ezzel a vizsgált másfél évtizedes periódus alatt 4 %-os szinten tetőzött. 2013-tól 2019 évig folyamatosan csökkent a pályakezdő munkanélküliek aránya**, a mérséklődési trendfolyamatot a koronavírus-járvány törte meg 2020-ban, 2012-óta elsőször növekedett a pályakezdő munkanélküliek aránya a térségben. A növekedés mértéke kicsi, gyakorlatilag a 2017 évi aránnak megfelelő, 1,69 %.

A pályakezdők munkanélkülisége az üdülőkörzet háttérzóna településein magasabb, a parti és partközeli településeken alacsonyabb a teljes időszakban.

2015-ben a parti és part menti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb adat. Ezt követően 2016 és 2019

között további lineáris pályán haladó csökkenés tapasztalható mind a parti és partközeli, mind a háttérzóna metszetében. 2020 során a pályakezdők munkanélkülisége a parti és partközeli településeken 1,5 %, a háttérzónában 2 % közelébe emelkedett.

Annak ellenére, hogy a háttérzóna pályakezdő munkanélkülisége magasabb, és a parti és partközeli alacsonyabb, a 2020 évi növekedés kétharmad részben a parti és partközeli sávban élőket érintette, és csak a növekedési gyakoriság harmada jutott a háttérzóna lakóira.

Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálásokhoz kötötten mérhető. **1990-ben** az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma **45,5 %-a** volt a BKÜ térségének össznépességéhez képest, ez a nagyságrend a **2001-es** népszámlálás időpontjára **37 %-ra** csökkent. A **2011-es** népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta **62,1 %-ra** **nőtt a BKÜ-ben**. A következő monitorozási időpont a koronavírus-járvány miatt a tervezett 2021 évhez képest képest egy évvel később, **2022-ben** kerül sorra.

2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi ellátórendszer átalakítása, aminek keretében a **segélyezési rendszer működtetése helyett a minél szélesebb körű munkába állítás szándéka** került előtérbe. Ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, jelentősen növekedett a foglalkoztatás, illetve a **közfoglalkoztatási programba** bevont személyek száma.

Mindez hatásaiban **jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez**, ugyanakkor a térség foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is **stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása**. Ennek következtében adottak a feltételek ahhoz, hogy a **közmunka-program munkaerő-piaci statisztikát torzító hatásait kiküszöböljük**, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket.

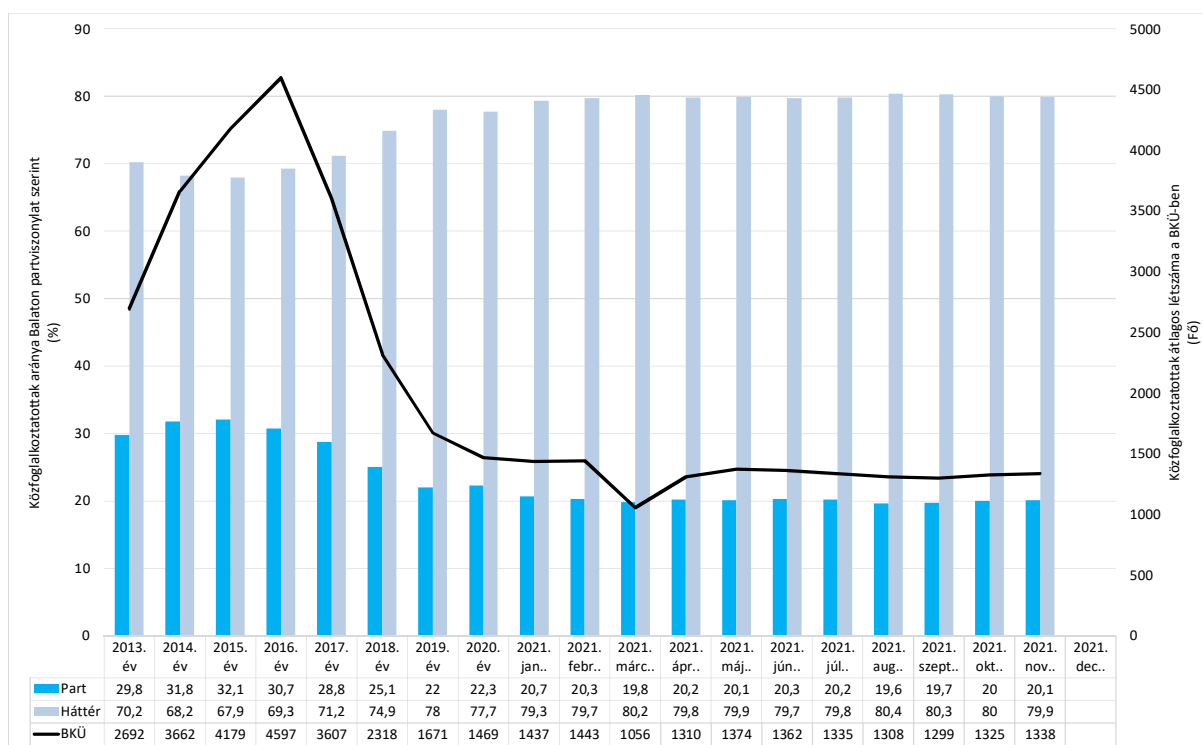
A hazai foglalkoztatáspolitikai egyik hangsúlyos célja a **közfoglalkoztatásban dolgozók** visszavezetése a **piaci alapokra helyezett munkavállalói** létbe. E szakpolitikai törekvés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet közfoglalkoztatási adataiban is nyomon követhető.

A régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott **háttértelepüléseken jellemzőbb ez a foglalkoztatási forma**, mint a Balaton parti sáv településein. **2013-2016 között** a közfoglalkoztatottak számának **fokozatos bővülése** figyelhető meg a teljes üdülőkörzetben. Ez idő alatt átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a parti és partközeli területeken. A **2016-ban rögzíthető csúcsértéket** követően a közfoglalkoztatottak létszáma jelentős csökkenésnek indult. A közfoglalkoztatottak létszáma 2017-ben a BKÜ teljes területét figyelembe véve nagyjából a 2014-es szintre csökkent. **2018** során további nagymértékű, mintegy **36%-os csökkenés tapasztalható a térség egészében, amely**

folyamat 2019-ben sem állt meg, hiszen a közfoglalkoztatottak létszáma havi átlagok alapján további 28%-kal csökkent a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

A koronavírus-járvány első évében, **2020 során** a közfoglalkoztatottak száma az év elején januártól márciusáig tovább csökkent, ekkor már az ezer főt sem érte el a térségben, ezt követően azonban emelkedni kezdett, és az év végére 1500 fő közelébe érkezett. A közfoglalkoztatásban részt vevők **2020 éves átlaga 1469 fő**, ez a vizsgált időszak legalacsonyabb gyakorisága.

20. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ Balaton partviszonylata alapján 2013-2020 között éves, 2021 évben novemberig havi szinten

Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

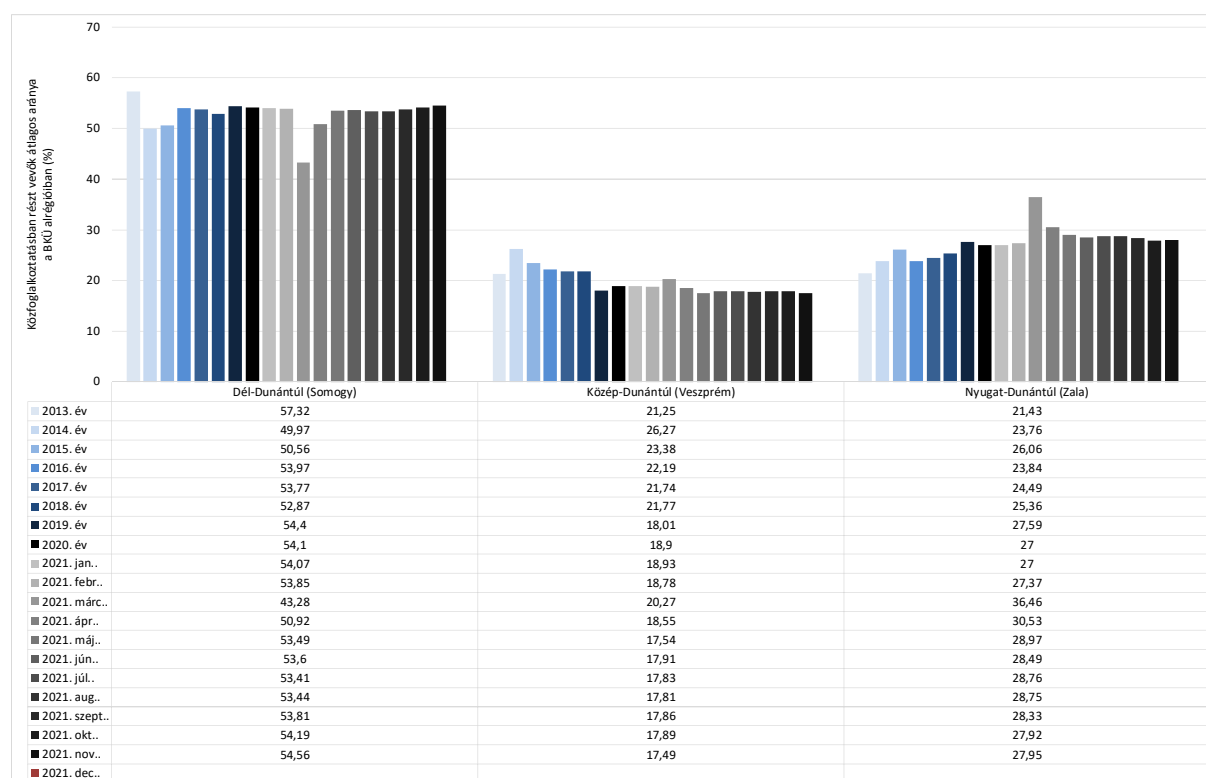
2021 év első negyedévében 1500 fő körüli gyakoriságról 1000 fő nagyságrend közelébe csökkent a közfoglalkoztatottak száma, ezt követően az év további részében 1300-1400 fő között stabilizálódott.¹³ 2013-2020 között átlagosan a közfoglalkoztatottak 71 %-a sorolható az üdülőkörzet háttérzóna településeihez, 29 % a parti sávhoz. A rendelkezésre áll 2021 évi adatok alapján hasonló aránymegoszlás várható 2021-ben is.

A parti sáv részesedése 2016-2019 között, illetve folytatódó trendhatásként 2020 év elején is csökkent, míg a háttérzóna részesedése növekedett. Ezzel szemben a koronavírus-járvány hullámai hatására **2020 során ez a trend megfordult, és inkább a parti területsáv részesedési aránya emelkedett meg, ezek a hatások azonban átmenetinek bizonyultak.**

¹³ Egész éves adat 2022 februárjában még nem áll rendelkezésre.

A parti és partközeli sáv rész csökkenő részesedését okozó trendmozgás megfordulása csak arra volt elegendő, hogy az évek során kibontakozó csökkenő részesedést megállítsa. 2020-ban a parti és partközeli települések közmunkásokból való részesedése 22,3 %, míg 2019-ben 22 % volt. A parti települések **korábban magasabb** közmunka iránti igényének egyértelmű oka a koronavírus-járvány okozta munkaerő-piaci anomália, illetve annak a munkáltatók részéről jelentkező munkaerő kezelési igénye lehetett. **Alrégiós felbontásban** a parti és háttérterületek közötti különbségeknél árnyaltabb kép rajzolódik ki.

21. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégiókban 2013-2020 között éves, 2021 során novemberig havi szinten

Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

2013 és 2020 között a közfoglalkoztatottak több mint fele, a vizsgált időszak alatt átlagosan mintegy 53 %-a az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki, a Zala megyei terület rész részesedése átlagosan 25 %, a Veszprém megyei a legalacsonyabb, közel 22 %. Éves felbontás szerint a Veszprém megyei részesedési arány inkább csökken, a Somogyi és a Zalai inkább emelkedő annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatottak gyakorisága alapvetően csökkent. 2021 év elején a közfoglalkoztatottak száma az üdülőkörzet Somogy és Veszprém megyei alrégiójában kis mértékben csökkent, Zalában kis mértékben növekedett. A zalai növekedési hatás 2021 márciusában kiugró, ugyanakkor a Somogy megyei jelentősen csökkent, a Veszprém megyei kis mértékben tovább emelkedett. Az év hátralévő monitorozható részében a Zala megyei közfoglalkoztatottak aránya kis mértékben, de fokozatosan 30,5 %-ról 28 % alá csökkent, és hasonló mérséklődési trendhatás igazolható a Balaton Veszprém megyei alrégiójának területén is, 18,5 %-ról 17,5 %-ra csökkent a részarány. Ahogyan a Zala és Veszprém megyei részesedési arány csökkent, úgy növekedett a Somogy megyei részesedés, ami az áprilisi 50,9 %-ról novemberre 54,5 %-ra emelkedett.

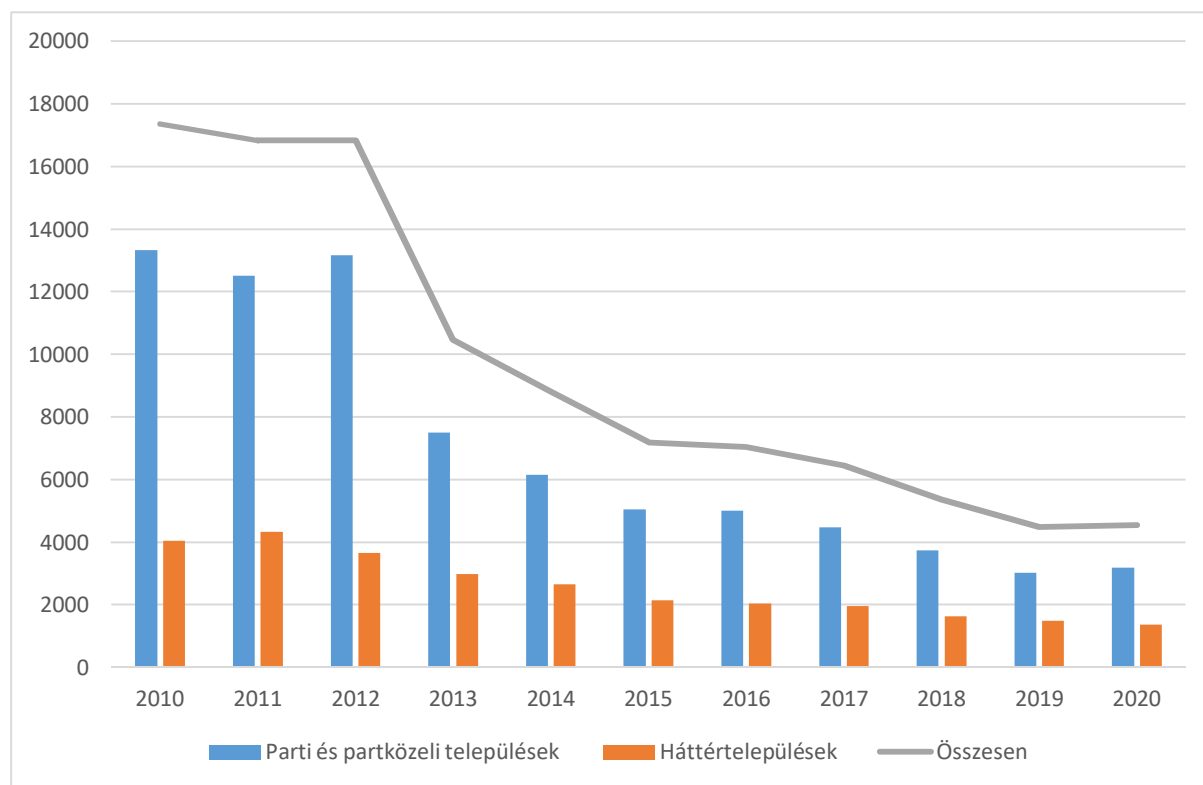

Összességében a 2020 éves alrégiós aránykülönbség szintje a 2019 évi struktúra közelében stabilizálódott, és hasonló jelenség várható 2021 egész év során is.

7. Közbiztonság, bűnügyi helyzet

A korábbi időszakok adataihoz képest az elmúlt évtizedben **javultak** a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet elkövetés helye szerint **regisztrált bűnözési statisztikai** mutatói. A vizsgált időszak **negatív csúcsa a 2010-es év**, ebben az évben mintegy 17 ezer bűncselekmény került a regisztrációra a Balaton térségében. Ebből több mint 13 ezer a parti és partközeli településeken. **A regisztrált bűncselekmények száma a 2010-es évek első harmada, 2013 óta évről évre kevesebb, 2019-ben 4500 alá csökkent.** Ugyan **2020-ra némileg emelkedett ez a szám (4540-re)** de így is elmondható hogy **2010 és 2020 között negyedére csökkentek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén regisztrált elkövetett bűncselekmények.** A 2020-ban tapasztalható emelkedéshez kizárólag a parti települések járultak hozzá. **Időszakos átlag** szerint a bűncselekmények mintegy 72 %-át **parti és partközeli településeken** követték el, ez átlagban mintegy 7400 bűncselekményt jelent, és csupán alig minden negyedik regisztrált bűncselekmény csoportosítható az üdülőkörzet háttérterületeire, ami átlagban közel 2700 bűnelkövetésnek felel meg. Ezzel együtt nagyon lényeges **az elkövetett bűncselekmények számának trendváltozása** is, mivel a BKÜ háttértelepüléseinek részesedése **a bűncselekmények számának fokozatos csökkenésével arányosan növekszik.** Míg a parti településeken elkövetett bűncselekmények száma 2010 és 2020 között 76%-kal csökkent, addig a háttértelepülések esetében ez a csökkenés „csak” 66%-os.

22. sz. ábra **Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2020 között**

Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A parti és háttértelepülések közötti differenciák mérséklődését jól leírja, hogy míg **2012-ben a regisztrált bűncselekmények alig ötöde** volt köthető az üdülőkörzet **háttértelepüléseihez, 2020-ban már közel a harmada**. Évtizedes időtávban tehát értelemszerűen mérséklődik a parti és partközeli zóna terheltsége, de még így is az összes regisztrált bűncselekmény kétharmadáról beszélhetünk a Balaton parti és partközeli sávjában.

Az elkövetett bűncselekmények **típus szerinti összetétele** adatregisztrációs változások miatt nem hasonlítható teljes egészében össze, ennek ellenére **felismerhetők változásra utaló tendenciák**. A vizsgálati időszak kezdeti évében, 2010-ben a bűncselekmények abszolút többségét, 54,8 %-át a **vagyon elleni** bűncselekmények közé soroltuk, ezek alatt érhető a lopás, személygépkocsi lopás, rablás, betöréses rablás. A regisztrált bűncselekmények csaknem 30 %-át a közrend elleni bűncselekmények tették ki, ezek alatt a garázdaság, rongálás érthető. A gazdasági bűncselekmények, csalás, sikkasztás aránya mintegy 7 %, a személy elleni erőszak, beleértve hivatalos személy elleni erőszakot, a testi sértést és az emberölést 3,6 %, a közlekedési bűncselekményeké 3,5 %. Végül a házasság, család és ifjúság, nemi erkölcs elleni bűncselekmények, a nemi erőszak, illetve az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni bűncselekmények aránya nem érte el az 1-1 %-ot.

2020 során a fenti csoportosítási kategóriák már nem állnak rendelkezésre, de összesíthető a közlekedési, illetve a vagyon elleni bűncselekmény halmaza. Ezek alapján kideríthető, hogy az eltelt egy évtizedben az összes regisztrált bűncselekményből, amelyek gyakorisága évről évre csökkent, **a közlekedési bűncselekmények aránya** (járművezetés ittas, vagy bódult állapotban, önhibából eredő közlekedési baleset okozása) **növekedett meg**, de nem érte el a vagyon elleni bűncselekmények hányadát. 2020-ban a közlekedési bűncselekmények az összes bűncselekmény 20%-át tették ki, míg a legnagyobb hányadot, az összes bűnelkövetés harmadát a lopások tették ki. A gazdasági, közrend, személy és élet elleni bűncselekmények előfordulása jelentősen nem változott.

Az üdülőkörzetben nem csak part- és háttérterületi vetületben azonosíthatók jelentős területi különbségek a bűnözési statisztikák időbeli alakulásában, hanem **megyeterületek** szerint is. Ezer lakosra jutóan **2010 és 2020 évek adatait összehasonlítva továbbra is Somogy megye parti településein tapasztalható a legkedvezőtlenebb érték** a regisztrált bűncselekmények számában. Ugyanakkor **ebben a településkörben tapasztalható a legradikálisabb javulás**: a 2010 évi **136,1-es regisztrált bűnelkövetési indexérték 2020-ra 21,3-ra csökkent**, ami hangsúlyozzuk még így is magasabb, mint a többi megyeterületi, üdülőkörzeti eredmény, azonban a súlyos, kirívó különbségek **érdemi mértékben csökkentek**.

8. Lakásállomány, lakásépítés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyik kurrens, jelentős **társadalmi vitákat kiváltó**, azonban a régióban manifesztálódó rendkívül **komoly beruházási kedvet** és gazdasági potenciálnövekedést demonstráló jelensége a **tóparti ingatlan beruházások során megvalósuló lakás és üdülőegység** építési tevékenység. Bár a monitoring jelentések korábban nem tartalmaztak a térségi ingatlanállomány alakulására vonatkozó mutatókat, a fennálló körülmények miatt indokoltnak tartjuk a nyilvános központi statisztikai adatrendszerekben elérhető lakás- és üdülőépítéssel kapcsolatos alapvető mutatók ismertetését.

A KSH adatai szerint 2010 és 2020 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén összesen 10 003 lakás és üdülőegységgel növekedett az épületállomány. E bővülés mintegy kétharmada a városi jogállású településekhez köthető. Ebben az indikátorban nemcsak az adott évben zajlott új építkezések, hanem a már meglévő, korábban nem lakott épületek lakhatóvá tétele, felújítását követő lakásként, üdülőként való üzembe állítása is szerepel. **Ennek 90,4 % jött létre a parti és partközeli településeken, a háttérzóna részesedése nem éri el az évtizedes időszak alatt épületszám növekményként létesült összes új lakás és üdülő 10 %-át.** Emellett az összes új építés mindössze 11%-a volt üdülőingatlan, 89% épített lakásként jelenik meg a statisztikában! A part menti településeken 2010 és 2020 között 8005 lakás és 1038 üdülőingatlan épült a statisztika szerint. Kérdés persze, hogy mely ingatlanok szolgálnak ténylegesen lakáscélú, és milyen tömeget képeznek a de facto üdülési célú ingatlanok ebben a körben.

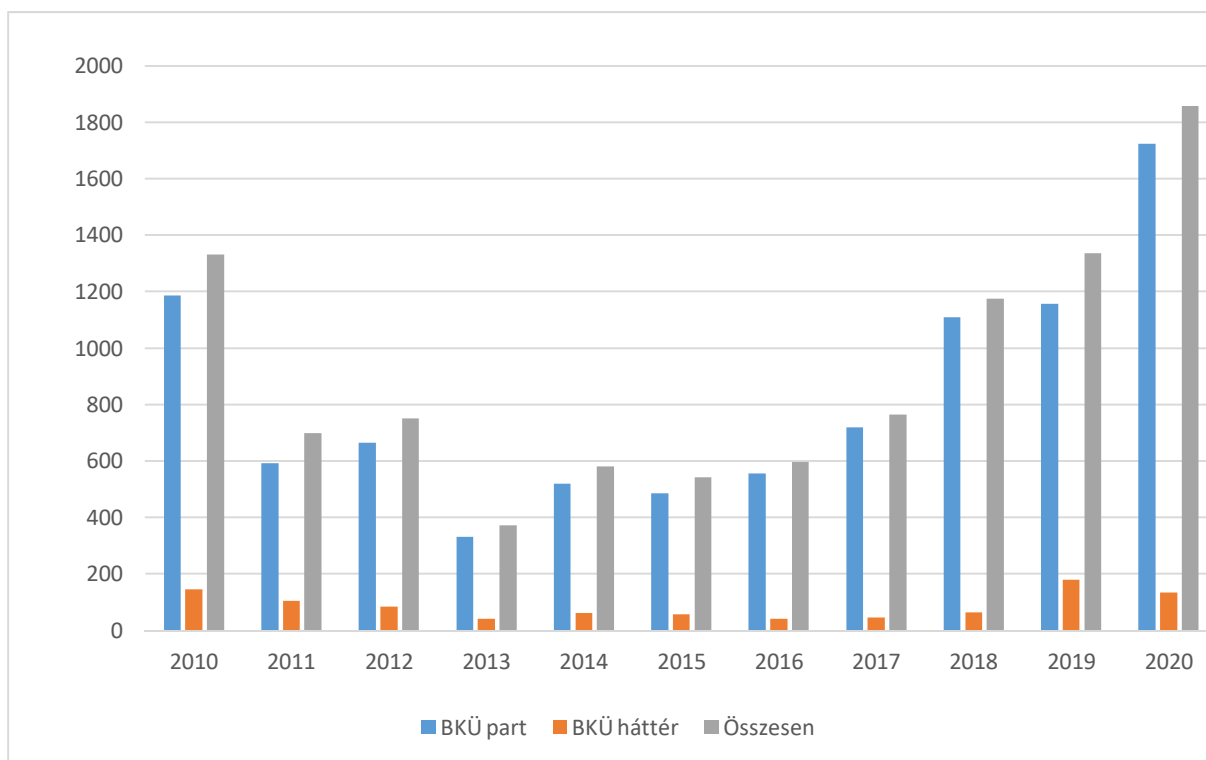
Az 2020-ban épített lakások és üdülőegységek közel háromnegyede az üdülőkörzet Somogy megyei részéhez kötődik, 15%-a Veszprém, 12%-a pedig Zala megyéhez. Meglepő Veszprém megye és Zala megye kapcsán az épített üdülőingatlanok száma. A 2020-as új építések között Veszprémben mindössze 7, Zalában pedig 0 db volt üdülőegység. Az év során épített statisztikai értelemben vett üdülőegységek 95%-a Somogyban jött létre.

A kiemelt térségi **lakásépítések 40%-a zajlott Siófokon (700 lakás 2020-ban!)**, ami kiegészül mindössze 16 üdülőingatlan létrehozásával a város közigazgatási területén. Siófokot egy másik déli parti település, Szántód követi, ahol csak ebben az évben 128 lakás és mindössze 1 üdülőingatlan jött létre. A 2020-ban épített ingatlanok száma Szántódon több mint a harmadát teszik ki a 2019. évi lakásállománynak! Balatonlellén 71 lakás és mindössze 1 üdülőegység, Zamárdiban 63 lakás és 13 üdülőegység épült a pandémia első évében. Az egész kiemelt térségben mindössze két olyan település található, amelyen 2020-ban több üdülőingatlan épült, mint lakás: Balatonszemes és Balatonszárszó. Ez utóbbi község 17 új építésű üdülőegységével a kiemelt térség listavezetője Siófok, Balatonszemes, Zamárdi és Fonyód mögött. A statisztikák szerint Balatonfüreden vagy éppen Keszthelyen nem jöttek létre üdülőegységek 2020-ban.

Az új építkezések 2010-től vizsgálható időbeli dinamikája kapcsán figyelemre méltó tény, hogy a tárgyalt időszakban a legmagasabb építkezési aktivitás éppen 2020. évhez köthető. Az első pandémiás év építési aktivitása jelentősen meghaladta a 2010-es évet, amely a vizsgált,

2010-2020 közötti időszak második legaktívabb éveként jellemezhető ingatlanberuházási szempontból.

23. sz. ábra Épített új lakások és üdülőegységek évenkénti gyakorisága a BKÜ parti és háttértelepülésein 2010 és 2020 között

Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A két időpont között eltelt első években jelentős beruházási kedv csökkenés látszik 2013 évi mélyponttal. Ebben az évben mindössze 373 db új építkezés került a regiszterekbe, ez az összes új építkezés kevesebb, mint 5 %-át alkotja az eltelt idő során. Ezt követően azonban töretlen a növekedés, 2017-től gyakorlatilag ugrásszerű 2020-ig.

9. Civil aktivitás, intézményrendszer

Az üdülőkörzet **civil aktivitása** továbbra is **országos átlag feletti** annak ellenére, hogy lassú folyamat hatásaként **fokozatosan gyengül** az országon belüli kiemelten kedvező pozíciójából. A BKÜ civil szervezeti indexértéke 2018-ban 6,69, **2019 során 6,62 $\approx$ 7 db** szervezetnek felel meg **minden ezer lakosra**. Régóta ismert tény, hogy a Balaton térségében működő civil szervezetek aktivitása nagyon jelentős **Balaton parti koncentrációt** mutat, lényegében a Balaton parti településeken zajló aktív civil élet emeli jelentős mértékben országos index fölé a BKÜ civil aktivitásértékét. Az ezer lakosra jutó civil szervezetek száma a **Balaton parti településeken** 2018-ban 7,45, **2019-ben 7,35 $\approx$ 8 db** szervezetnek felel meg, kis mértékben tovább gyengülő indexértéket látunk. Ugyanakkor a háttértelepülések ezer lakosra jutó civil szervezeteinek indexértéke is csökken. A **háttérterületek civil indexe** 2018-ban 5,69, **2019-ben 5,64 $\approx$ 6 db** szervezet minden ezer lakosra. Ezzel kis mértékben, de továbbra is országos indexérték felett alakul.

A Balaton térségi civil élet egyik fontos mérődimenziója a **természet-, és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek** működése, ezek száma az üdülőkörzetben tartós időtrendszen továbbra is meghaladja 60-at, ami országos területi összehasonlításban magas.

Számottevő a speciálisan a **BKÜ-be települt, vagy telepített, regionális feladatokat ellátó intézmények** száma is. A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2019-ben a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

Az üdülőkörzetbe telepített országos intézmények tekintetében fontos kiemelni, hogy 2016-ban változás történt a **Magyar Turizmus Zrt.** Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, **mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség** vette át. Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017 februárjában létrejött a **Kisfaludy 2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt.**

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban **szavazati joggal rendelkező**, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.¹⁴ Évtizedes viszonylat alapján a **BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott**, adott esetben egyazon éven belül többször is.

---

¹⁴ A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkori kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a **BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig** tartott. A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviselőjében a BFT elnöke alkották.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében **2014. február 28-án újabb változás** következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok szakmai végrehajtásáért felelős miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács szavazati joggal rendelkező tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökein, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, és az Agrárminisztérium egy-egy képviselőjéből, az elnökkel együtt mindösszesen 12 főből épült fel.

A **Kormányzat kezdeményezésére 2020 év végén módosult a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény**, ami a Balaton Fejlesztési Tanács összetételét és jogköreit is szabályozza. A törvénymódosítás következtében a **Tanács összetétele bővült** a területrendezésért felelős miniszter képviselőjével, valamint a kormányzati stratégiák kidolgozásáért felelős miniszter képviselőjével, aki egyben a testület **azonos jogkörökkel rendelkező társelnöki** szerepkörét is betölti.

Ez a fontos módosítás egyben azt is jelenti, hogy a 2000-ben létrejött Balaton Fejlesztési Tanács elnöki jogkörű vezetése 2021-től két, döntési jogkörében megegyező felhatalmazással rendelkező társelnök hatáskörébe került.

A módosítás részletes indoklása szerint ezzel a változtatással hangsúlyossá válik a BFT területfejlesztési stratégiai és pénzügyi tervezésének feladata. A 2021-től hivatalba lépő társelnököket a Miniszterelnökség delegálja a testületbe, amivel párhuzamban BFT másik elnökét továbbra is testület választja. A társelnöki rendszer a BFT **2021. február 19-i ülésén** lépett hatályba.

A BFT társelnöke egyben a **Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa (EKF)** program **kormánybiztosa** is.

10. Közlekedés, közlekedési fejlesztések

A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb indikátora az **elérhetőségi idők** mérése. Ez a mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint **optimalizált elérhetőségi időit** mutatja. A fővárosi települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje **mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett** 2008 és a jelenleg elérhető legutolsó év adata, 2019 között. Az idő szerinti optimalizálás esetén a Balaton térségéből közúton mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111,02 perc, 2019-ben 121,4 perc. **Az elérési idő átlagosan mintegy 10 perces növekedése** az átmenő és célirányos autósforgalom nagyon jelentős növekedésével, útterheléssel, valamint az elmúlt években megvalósított egyes közlekedés és forgalombiztonsági intézkedések meghozatalával magyarázhatók. Az elérhetőségi időket a Balaton térségéhez kapcsolódó összes település **a három megyeszékhely eléréséhez** viszonyítása alapján vizsgálva a 2008-2019-es időintervallumban **jelentős változás nincsen**. Az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 47,3 percre módosult, egy átlagos elérési percen belüli tartományra lokalizálható az időmódosulás. Közúton átlagosan 47-48 percen belül elérhető bármely BKÜ településről egy megyeszékhely.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium valamint a **MÁV Zrt.** adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek **legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása** a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód – Kőröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód – Kőröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlott le 2018-ban. Ugyancsak 2018-ban fejeződött be a Kaposvár – Fonyód vasútvonal fejlesztése. 2019-ben megkezdődött az északi parton futó vasútvonal villamosítása, fejlesztése, ezek a munkálatok 2020 és 2021-ben is folytatódtak.

2021 júniusában került átadásra a 2014-2020 közötti programozási időszak egyik kiemelt vasúti beruházása, amely a **Balaton északi partján futó vasútvonal villamosításának első, Szabadbattyán és Balatonfüred közötti szakasza** volt. Az 55 km-es vonalszakaszt érintő fejlesztés csökkenti az északi parti települések és Budapest valamint Székesfehérvár közötti vasúti menetidőket, valamint nyilvánvalóan klímabarátabb közlekedést tesz lehetővé a korábbi dízelüzemű vontatás helyett. A fejlesztés tartalmazta Balatonkenese, Balatonfüzfő és Alsóörs állomások akadálymentesítését, átépítésre került az ún. Csittényhegyi alagút (Balatonakarattya), korszerűbb lett az utastájékoztató rendszer, Balatonfüreden pedig a mozdonycserékhez szükséges csonkavágányokat is kialakítottak.

Mintegy 10,5 Mrd Ft összköltségben kivitelezésre került az **M7 autópálya és a 710. sz. főút csomópontjának kialakítása**, a 710. sz. főúti bekötéssel (Balatonfőkajárhoz elszámolt projekt), valamint a **Zalakomári pihenőként** is ismert tengelysúly-, és össztömegmérő

állomás kiépítése az M7 autópálya 192 km szelvényében lévő kétoldali pihenőhelyen. A közúti elérhetőség javítása kapcsán kivitelezett **közútfejlesztési projektek sorában kiemelhető az R67 Kaposvár és az M7 közötti szakasz** érintett települések elkerülését is megvalósító fejlesztése, valamint az **M76 autótút M7 autópálya Holládi csomópont és Balatonszentgyörgy közötti útszakasz** építése. Összességében 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt a Balaton térségében **rendkívül jelentős**, a teljes megvalósulást tekintve **kifizetési összegekben több mint 220 Mrd Ft összértékű**, uniós forrásból finanszírozott fejlesztések zajlottak.

11. Összefoglalás

A jelen, 2020 évi monitoring jelentés kilenc különböző monitoring terület legfrissebb adatai alapján készült. Jelesül az uniós fejlesztési források kihelyezése és a pályázati eredményesség, a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata, demográfiai jellemzők, turizmus és vendégforgalom, foglalkoztatás és munkanélküliség, közbiztonság és bűnügyi helyzet, lakásállomány és lakásépítés, civil aktivitás és balatoni intézményrendszer, és a közlekedés és közlekedési fejlesztések témaköreire terjed ki. A jelentés elkészítésében a vendégforgalom és a munkaerő-piac területén külön prioritásként szerepelnek a 2020-2021 évben kibontakozó koronavírus-járvány által okozott halmazati hatások.

A 2014-2020 közötti programozási ciklus forrásösszegeinek lehívása jelenleg is aktív ütemben zajlik. A programozási ciklus teljes lezárásáig a 9500 Mrd Ft tervezési keretösszeg 100 %-án felül a hasznosulást tekintve 10-15 % nagyságrend közötti túlvállalás valószínűsíthető. A támogatott és kifizetett, visszakövetelések nélküli, ténylegesen megvalósult projektek Magyarországon abszolút többséget alkotnak a programkezdeményezéseken belül. A teljes eredményesség alapján számolt kifizetési főösszeg Magyarországon 2021. november elején 9137,3 Mrd Ft, ez alapján az egy lakosra jutó kifizetett forrás több mint 916 ezer Ft. A Balaton térségében megvalósult pályázati aktivitás NUTS összehasonlítások alapján szerény volumenű, ahogyan országos érték alatti a támogatott és kifizetett projektek aránya is. Ezzel szemben az egy lakosra jutó támogatások metszetében valamennyi NUTS összehasonlítás szerint megkérdőjelezhetetlen a BKÜ vezető szerepe, FAIR-ban monitorozható operatív programok alapján több mint 1,6 millió Ft fejlesztési forrás jut minden helyi lakosra. A Balaton térségének rendkívül kedvező helyzete a 1861/2016 Kh. szerepéhez köthető, ami meghatározott stratégiai prioritások szerint az unió által elfogadott OP rendszeren belül dedikált forrásokat vezetett a térségbe, és rugalmasan kezelt felső keret mellett a program nagyfokú túlteljesülése következett be. Fejlesztésstratégiai értelemben a 2014-2020, de kiemelten a 2017-2021 közötti forráselosztási időszak a Balaton térségének kiemelten sikeres fejlesztési időszakát eredményezte. Összhatásaiban kedvező lehetőségeket teremtett, további fejlődést alapoz és biztosít.

A 2021-2027 közötti programozási ciklus pályázati rendszere a vállalkozásfejlesztés vetületében dinamikus lendületet véve elindult. A pályázatok nagy többségét mind országosan, mind BKÜ területi metszet szerint is az IH elutasította. Ugyan az új programozási ciklus még csak alig fél éve indult el, az indulást követő időszak lendületét tekintve a BKÜ területének szereplése gyenge. A pályázatok 3,4 %-a, a támogatott pályázatok 2,6 %-a, a kifizetésben részesült pályázatok 1,4 %-a BKÜ, míg a forrásigények 2,7 %-a, a támogatások 2,3 %-a, a kifizetések 0,9 %-a sorolható az üdülőkörzethez. Az új programozási időszak pályázatainak sorában a BKÜ területének eddigi viszonylagosan gyenge szereplése különösen figyelemreméltó a 2014-2020 közötti programozási ciklus elsőpró sikeréhez képest.

Demográfiai dimenziók szerint a Balaton térségében hosszú időtávban negatív a születések és a halálozások egyenlege, ami több évtizedes kedvezőtlen demográfiai eseményláncolat

következménye. A kedvezőtlen folyamatok romlását évtizedes – elsősorban családpolitikai - intézkedések segítségével némileg sikerült fékezni, azonban a negatív trendirány időben is tartós megváltoztatása egyelőre kétséges. A népesség élveszületés és halálozás egyenlegmérlegének alakulása a lakosság nagymértékű öregedésével is társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében, sőt, mind az állandó, mind a lakónépesség száma 2020-ban jelentősen növekedett. 2019 és 2020 között az állandó népesség száma mintegy 1400 fővel, míg a lakónépesség száma közel 6000 fővel emelkedett meg. Ennek oka az első pandémiás év roppant magas, a korábbi évekhez képest egészen extrém módon megugró, pozitív vándorlási egyenlege. A pandémia a kiemelt térség vándorlási egyenlegére rendkívül erőteljes pozitív hatást gyakorolt, azonban a népesség korszerkezetét érdemben nem változtatta meg. Tény ugyanakkor, hogy az aktív korú népesség csökkenésének üteme lassult, azonban az időskorú népesség számának emelkedése nem. Az eltartott (gyermek és időskorú) népesség rátaértéke fokozatosan növekedik a térségben, főként az időskorúak növekvő hányadának köszönhetően. Jelen állás szerint lényegében két aktív korú személy tart el egy inaktív korú személyt. Nagyon lényeges, hogy az eltartottak java részben az időskorúakból állnak, miközben a gyermekkorú népesség száma, így eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben, összességében a teljes eltartott népesség rátaindexének további, jelentős növekedését eredményezi.

A Balaton és térsége évszázados időtávban Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja. A vendégforgalom döntő hányada a kereskedelmi szálláshelyszolgáltatás forgalmában generálódik. Az üdülőkörzetbe érkező külföldi és belföldi vendégkör egymáshoz viszonyított szerkezeti aránya az elmúlt évtizedek során többször is módosult. Az utóbbi egy évtized trendjei egyre bővülő belföldi és fokozatosan csökkenő külföldi vendégrészesedést jeleznek, összességében jelentős keresletnövekedés mellett. A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma 2010 és 2019 között csaknem 700 ezer fővel növekedett, 2019-ben meghaladta 1,9 millió főt. Hasonló tendenciamozgást láthatunk a vendégéjszakák számának változásaiban is, a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka száma 2010 és 2019 között 4,2 millióról 5,9 millióra nőtt a Balaton körül ebben az időszakban. Az elmúlt évtizedben növekvő vendégforgalom rövidülő tartózkodási időhöz vezetett, aminek lényeges komponense a térségben hosszabb ideig tartózkodó külföldi vendégkör forgalmának csökkenése, mivel a belföldi vendégek rövidebb időre érkeznek, de gyakrabban, mint a külföldiek.

2020-2021-es évet meghatározó világméretű koronavírus-járvány hullámok az üdülőkörzet idegenforgalmának teljesítményét, belső ágazati struktúráját alapjaiban befolyásolta. 2021-ben az enyhülő restriktív intézkedések, az oltási program, illetve a másik oldalról a COVID-19 erőteljes harmadik és negyedik hulláma hatására csak enyhe növekedés tapasztalható az alapvető turisztikai forgalmi mutatók terén. Az 1,16 millió fős 2021-es vendégszám azt mutatja mintegy 750-800 ezer főnyi vendég esett ki a balatoni vendégforgalomból a 2019-es csúcshoz képest. Párhuzamosan a vendégszám adatok alakulásával a vendégéjszakák számában is némi növekedés regisztrálható 2020 és 2021 között. Azonban még így is 2,3 millióval kevesebb vendégéjszaka realizálódott a térségben, mint a turizmus forgalmi mutatóinak csúcshoz, 2019-ben. A világjárvány közvetett pozitív hatása, hogy a 2020. évi

balatoni vendégszám az országos vendégforgalom 21%-át tette ki, bár 2021-re ez az adat némileg csökkent (19,8%), még mindig jóval az évtizedes átlagérték (15,4%) felett maradt.

A pandémiás időszak egyik meghatározó jelensége a belföldi és külföldi vendégek arányának korábbinál is erőteljesebb differenciája. 2019-ben a belföldi vendégek aránya 76,5 %-ot tett ki a külföldiek 23,5%-ával szemben. A világjárvány első évében 2020-ban az összes balatoni vendég 88,5%-a volt belföldi, és csupán 11,5%-a külföldi. 2021-re ez a differencia csupán kismértékben mindössze egy százalékkal csökkent, így a külföldiek aránya 12,6%-ra, a belföldi vendégek hányada 87,4%-ra módosult. Mindazonáltal a vendégek által eltöltött tartózkodási idő nem mutat kiugró értékeket: a belföldi vendégek 2021-ben átlagosan 2,9 éjszakát, a külföldiek 4,2 éjszakát tartózkodtak a térség kereskedelmi szálláshelyein.

Közismert tény, hogy a Balaton üdülőtériségének vendégforgalmi jellemzőit erőteljes, bár az utóbbi években enyhülő szezonális jellemzi. 2021-ben ez abban nyilvánult meg, hogy egészen áprilisig nagyon alacsony szinten stagnált mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma, a belföldi vendégek körében a vendégszám január-március között havonta nem érte el a 2000 főt, a külföldi vendégek tekintetében pedig január-februárban az 500 fős létszámot sem. Július-augusztusban viszont egészen kiugró értékeket regisztrál a szakstatisztika: e két nyári hónapban érkezett a Balatonhoz a belföldi vendégek 52%-a, a külföldiek 56%-a, akik ekkor a vendégéjszakák 60 illetve 57,5%-át töltötték el.

A pandémiás évek turisztikai főszezonbeli hónapjaiban jellemzően rendkívül magas férőhely- és szobakapacitás-kihasználtságot regisztrálhattunk a kereskedelmi szálláshelyeken. Mind 2020-ban mind pedig 2021-ben igazolja az ágazati statisztika azt a sajtóhipotézist, mely szerint „a Balaton megtelt”. Ugyanakkor a főszezon magas kapacitáskihasználtsága a szállásdíjak jelentős emelkedésével is járt. 2021 nyarán az egy szoba működési napjára jutó szállásdíjak értékei (REVPAR) soha nem látott magasságokba értek. Ez az indikátor a Balatonnál évtizedes időtávban jellemzően alacsonyabb mint az országos átlag, azonban 2020-ban és 2021-ben jóval az országos érték felett pozícionálódott.

Az üdülőkörzet területén 2010-2019 között éves szinten 9,25%-ról 3,71 %-ra csökkent a 15-64 éves korcsoportra vetített munkanélküliségi ráta. 2019 év végén az országos (3,5 %) és a BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %). A munkanélküliség csökkenése a foglalkoztatás emelkedésével járt. A munkaerőpiacon évtizedes távlatban kialakult kedvező nemzetgazdasági folyamatokat megszakította a 2020-2021 során több megbetegedési hullámban kibontakozó koronavírus-járvány, amely a munkanélküliség újólagos emelkedését eredményezte. 2020 során a regisztrált munkanélküliség a 2019 évi 3,71 %-ról éves átlagban 5,31 %-ra emelkedett, majd 2021-ben kismértékű csökkenés zajlott, az éves ráta 4,92 %. A munkanélküliség jelentős növekedése 2021-ben az év első negyedében zajlott, 2020 évben a növekedés súlypontja a második negyedév volt, amikor a járvány előtti szezonális ingadozások eloszlása alapján csökkenés lett volna várható. A megfigyelt tapasztalati jelenségek egyértelműen a koronavírus-járvány társadalmi és gazdasági halmazati hatásaival hozhatók összefüggésbe.

A bűnözési statisztikák szerint a BKÜ közbiztonsága jelentős javuláson ment keresztül az elmúlt évtizedben. Különösen a Somogy megyei parti települések helyzete javult ebben a tekintetben. 2010 és 2020 között negyedére csökkentek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén regisztrált elkövetett bűncselekmények. Az 2010-es évek elején az elkövetett bűncselekmények abszolút többsége vagyon ellen irányult, ez alatt érhető a lopás, személygépkocsi lopás, rablás, betöréses rablás. A 2020-as évek elején a regisztrált bűncselekmények többsége, még ha csak relatív többségi értelemben is, de már nem vagyon elleni, hanem közlekedési jellegű, ezek alatt elsősorban az ittas járművezetést, önhibából eredő közlekedési balesetek okozását érthetjük. A gazdasági, közrend, személy és élet elleni bűncselekmények előfordulása jelentősen nem változott.

A KSH adatai szerint 2010 és 2020 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén összesen 10 003 lakás és üdülőegységgel növekedett az épületállomány. Ennek 90,4 % jött létre a parti és partközeli településeken, a háttérzóna részesedése nem éri el az évtizedes időszak alatt épületszám növekményként létesült összes új lakás és üdülő 10 %-át. Emellett az összes új építés mindössze 11%-a volt üdülőingatlan, 89% épített lakásként jelenik meg a statisztikában. A part menti településeken 2010 és 2020 között 8005 lakás és 1038 üdülőingatlan épült a statisztika szerint. 2020-ban a kiemelt térségi lakásépítések 40%-a zajlott Siófokon (700 lakás 2020-ban!), ami kiegészül mindössze 16 üdülőingatlan létrehozásával a város közigazgatási területén.

Az üdülőkörzet területén továbbra is jelentős civil aktivitás mutatkozik, ennek zöme a parti és partközeli településekhez köthető, de a háttérzóna közös indexe is az országos érték közelében helyezkedik évek óta. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet legfontosabb stratégiai szervezete, a Balaton Fejlesztési Tanács újabb összetétel és szerkezeti változáson ment keresztül, újabb minisztériumi delegálttal bővült a Tanács szavazati joggal rendelkező létszáma, és bevezetésre került az azonos döntési jogosultsággal bíró társelnöki rendszer.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. A közelmúlt fejlesztései kapcsán kiemelt jelentőségűek az autópálya és közútfejlesztési munkálatok, illetve a vasúti közlekedés korszerűsítése. Csak a 2014-2020 közötti programozási ciklus ideje alatt mintegy 220 Mrd Ft kifizetett uniós forrás jutott a Balaton térségében közlekedésfejlesztésre. Az elmúlt év fontos eredménye, hogy 2021 júniusában került átadásra a 2014-2020 közötti programozási időszak egyik kiemelt vasúti beruházása, amely a Balaton északi partján futó vasútvonal villamosításának első, Szabadbattyán és Balatonfüred közötti szakasza volt. Értelemszerűen a közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb indikátora az elérhetőségi idők mérése. Az idő szerinti optimalizálás elérhetőségek metszetében a megvalósult fejlesztések ellenére a Balaton térségéből közúton mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig átlagosan mintegy 10 perccel növekedett. Az időnövekedés az átmenő és célirányos autósforgalom nagyon jelentős növekedésével, útterheléssel, valamint az elmúlt években megvalósított egyes közlekedés és forgalombiztonsági intézkedések meghozatalával magyarázható. Ugyanakkor a Balaton térségéhez kapcsolódó összes település három megyeszékhely eléréséhez viszonyítása alapján az elérési időkben jelentős változás

nincsen, közúton átlagosan 47-48 percen belül elérhető bármely BKÜ településről egy megyeszékhely.

.